

A. I. MIKOJAN

KAUBAKÄIBE EDASIARENDAMISE
NING RIIKLIKU, KOOPERATIIV-
JA KOLHOOSIKAUBANDUSE
PAREMA ORGANISEERIMISE
ABINÕUDEST

*Ettekanne ja lõppsõna
üleliidulisel kaubandustöötajate nõupidamisel
17.—20. oktoobril 1953*

★

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS • TALLINN 1953

2/22108

A-19867

Siin on ainsamplar

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED. ÜHINEGE!

A. I. MIKOJAN

KAUBAKÄIBE EDASIARENDRAMISE
NING RIIKLIKU, KOOPERATIIV-
JA KOLHOOSIKAUBANDUSE
PAREMA ORGANISEERIMISE
ABINÕUDEST

*Ettekanne ja lõppsõna
üleliidulisel kaubandustöötajate nõupidamisel
17.—20. oktoobril 1953*

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS
TALLINN 1953

Seltsimehed, meie nõupidamine toimub tähtsal ajal.

Nüüd tunnevad ja mõistavad kõik nii linnas kui ka maal, et meie riik on astunud uude etappi oma liikumisel kommunismi poole, etappi, mille on ette valmistanud sotsialistliku ülesehitustöö kogu eelnenud käik.

Kommunistlik partei ja Nõukogude riik on alati esimeses järjekorras hoolitsenud rahva elatustaseme pideva ja süstemaatilise tõstmise eest, tema materiaalsete ja kultuuriliste tarviduste võimalikult täielikuma rahuldamise eest igal etapil. See on kommunistliku partei ja Nõukogude riigi tähtsaim ülesanne.

Oktoobrirevolutsiooni ajast peale on meie maa läbi käinud suure arengutee; olles saanud raske pärandi — nõrgaltarenenud ja mahajäänud tööstuse, mahajäänud põllumajanduse, rahvahulkade rõhuva osa kerjusliku tarbimistaseme, on meie maa arendanud oma majandust niisuguses tempos, millist ei ole tuntud üheski riigis ühelgi arenemisperioodil.

Kuid selle juures ei saa jätta arvesse võtmata, et nõukogude võimu 35 aastast meie maal on ligi 15 aastat olnud sõja-aastad ning rahvamajanduse taastamise aastad pärast imperialistlikku sõda ja kodusõda ning pärast Suurt Isamaasõda.

Alates 1924/25. aastast, millal ligikaudu taastati 1913. aasta tase, kuni 1953. aastani, s. o. peaaegu 30 aasta jooksul, on tööstuse toodang kasvanud 29-kordseks, kusjuures üle 70 protsendi juurdekasvust moodustab tootmisvahendite tootmise suurenemine. Ainuüksi viimase 12 aasta jooksul,

1940. aastast kuni 1952. aastani, on tööstuse toodang NSV Liidus kasvanud 2,3-kordseks, vaatamata sellele, et sellesse perioodi langeb Isamaasõda, mis jättis raske jälje meie rahvamajandusele.

Nüüd on välismaal juba paljud nendest, keda kuidagi ei saa arvata meie sõprade hulka, hakanud vaatama asjadele kainelt, ei vaiki enam meie edusammudest majanduse arendamise, tunnustavad meie plaanide reaalsust, kuigi nad teevad katseid kasutada isegi andmeid meie saavutustest rahulikus ülesehitustöös oma agressiivsetel eesmärkidel, püüdes rahvaid hirmutada Nõukogude Liidu majanduslike edusammudega.

Nii näiteks ütles Ameerika Ühendriikide riigisekretäri abi majandusküsimustes Vaugh, esinedes käesoleva aasta juulis kõnega Illinoisi ülikoolis: «Nõukogude Liit on pärast sõja lõppemist saavutanud silmapaistvat ja rahutusttekitavat edu majanduse alal... See on tõepoolest väga kiire kasvu-tempo... Kui kasvutempo jääb püsima, siis on väga tõenäoline, et kunagi, 60-ndail aastail, Nõukogude Liidu majanduslik võimsus saab võrdseks Lääne-Euroopa majandusliku võimsusega ja ületab selle. See ei ole eriti meeldiv olukord, kuid see on niisugune tegur, mida me peame alati meeles pidama.» «Pilt, mis avaneb Ameerika Ühendriikidele,» jätkas Vaugh, «see on Nõukogude Liidu võimsuse kiire kasvu pilt, kasvu, mis on võimalik looduslike ressursside poolest väga rikka maa tõttu ja rahvaarvu kiire kasvu perspektiivi tõttu.»

Vastupidiselt säärase isikute hirmutustele ei kohuta meie edusammud lihtsaid inimesi kogu maailmas, sest nad näevad, et kõik meie jõupingutused on suunatud ühele eesmärgile — luua toiduainete küllus, tööstuskaupade küllus meie maal, ehitada üles kommunistlik ühiskond.

Lihtsad inimesed kogu maailmas teavad hästi, et mida tugevam on Nõukogude Liidu majandus, seda kindlam on veendumus rahu säilitamises, sest kommunistliku partei esmajärguliseks ja peamiseks hoolitsusobjektiks välispoliitika alal on olnud, on ja jääb alati: kindlustada nõukogude rahva rahulikku tööd, säilitada ja tugevdada rahu, ära hoida uut sõda.

Tuleb öelda, et meie maa industrialiseerimine, rasketööstuse kui sotsialismi materiaalse baasi kiirendatud arendamine on toimunud lõppkokkuvõttes selleks, et luua tingimused meie rahva heaolu nii kiireks tõusuks, nagu seda ei ole

veel ajaloos nähtud. Ent teatud ajani me olime sunnitud mõningal määral piirama tarbimist, lahendades majandusliku ülesehitustöö esmajärgulisi ülesandeid. Seoses sellega ei olnud meil varem nii suuri võimalusi, nagu meil on praegu.

Nüüd on meil võimalik, arendades ka edaspidi kiires tempos rasketööstust, kiiremini edasi viia rahvatarbekaupade tootmist.

Neist ja teistest pakilistest küsimustest rääkis seltsimees Malenkov oma kõnes NSV Liidu Ülemnõukogu viiendal istungjärgul.

Seltsimees Malenkovi kõne on Nõukogude valitsuse programmavaldus, see kõne määrab kindlaks meie majanduslikud ülesanded lähemaks ajaks. Sealjuures pöörati tähelepanu sellele, et rahvatarbeesemete tootmise järsu tõusu kindlustamiseks me peame eeskätt hoolitsema elanikkonda toiduainetega ning kerge- ja toiduainetetööstust toorainetega varustava põllumajanduse edasiarendamise ja tõusu eest.

Nagu avaldatud materjalidest teada, toimus käesoleva aasta septembri algul kommunistliku partei Keskkomitee pleenum, kes kuulas ära seltsimees Hruštšovi ettekande Nõukogude Liidu põllumajanduse edasiarendamise abinõudest ja võttis selles küsimuses vastu otsuse, mis on ajaloolise tähtsusega meie maa arengule.

Ettekandes ja NLKP Keskkomitee pleenumi otsuses on antud tõetruu, ilustamata hinnang meie põllumajanduse, eriti loomakasvatuse praegusele olukorrale. On näidatud, et meid ei saa rahuldada senised tulemused loomakasvatuses ja põllunduses, et kolhoosikorra rikkalikke võimalusi ei kasutata küllaldaselt ära.

Pleenumi poolt põllumajanduse alal kindlaksmääratud abinõudel ei ole ajutine, vaid püsiv iseloom.

See on meie partei majanduspoliitika põhilüli, millega tegeldes on võimalik ja tuleb teostada kogu meie majanduse uus kiire tõus, saavutada tööliklassi, kolhoositalurahva, kogu meie rahva elatustaseme otsustav tõus, veelgi rohkem tugevdada liitu sotsialistliku linna ja kolhoosiküla vahel kui graniitkindlust kapitalismi vastu, kui võimsat alust edukaks liikumiseks kommunismi poole.

Sm. Hruštšov näitas oma ettekandes veenvalt, et põllumajandusliku tootmise mitteküllaldane tase ja põllumajanduse rea tähtsate harude mahajäämine on suures osas sele-

tatavad põhjustega, mis olenevad meist endist, peituvad meie töö puudustes, põllumajanduse juhtimise puudustes.

Niisuguste põhjuste hulka kuuluvad kõigepealt kolhooside ja kolhoosnikute materiaalse huvitatuse põhimõtte rikkumine, samuti põllumajandusliku artelli põhikirjaga kindlaksmääratud ühismajandi ja kolhoosnikute isikliku majapidamise vahelise õige vahekorra põhimõtte rikkumine.

Pleenum nägi ette terve rea abinõusid, mis on suunatud kolhooside ja kolhoosnikute tulude suurendamisele, sealhulgas eriti varumis- ja kokkuostuhindade tõstmist ning kohustuslike müüginormide alandamist.

Sealjuures tuleb silmas pidada, et kui kapitalistlikes maades põllumajanduse toodangu kokkuostuhindade kasvuga käib kaasas tarbeesemete hindade tõus, s. o. seda kasvu teostatakse tarbija, eeskätt töölisklassi arvel, siis meil jätkatakse koos kokkuostuhindade tõstmisega tarbeesemete jaehindade pidevat ja süstemaatilist alandamist.

Faktid kõnelevad sellest, et kapitalistlikes maades langevad viimasel ajal talupoegadele makstavad kokkuostuhinnad ning tõusevad samal ajal jaehinnad, mis suurendab monopolistide juba selletagi muinasjutulisi kasumeid.

Ameerika ajakiri «United States News and World Report» (14. augustist 1953) tunnistab, et käesoleval aastal ameerika farmerid «saavad vähem kui 1951. aastal: veiste eest 43 protsenti, nisu eest 15 protsenti, puuvilla eest 26 protsenti», ehkki farmerite poolt ostetavate kaupade hinnad mitte ainult ei alane, vaid paljudel juhtudel jätkavad tõusmist.

Teatavasti pööras pleenum erilist tähelepanu loomakasvatuse seisukorrale ja edasiarendamise abinõudele, millel on suur tähtsus elanikkonna varustamiseks minevate väärtuslike toiduainete — liha ja lihasaaduste, piima ja või tootmise suurendamiseks.

Pakiline on ka kartulite ja köögivilja tootmise suurendamise küsimus. Tarvidused kartulite ja köögivilja alal on niivõrd kasvanud, et nende tootmise praegune tase on täiesti ebarahuldav. Keskkomitee pleenum kinnitas abinõud olukorra parandamiseks. Tõsteti varumishindu, alandati kohustuslikke müüginorme, suureneb kartulite ja köögivilja kokkuostmine kokkuostu-piirhindadega.

Pleenum seadis üles kogu põllunduse kompleksse mehhaniseerimise lõpuleviimise ja loomakasvatuse alal mehhaniseerimise teostamise ülesanded.

NLKP Keskkomitee septembripleenumi otsused avavad avarad perspektiivid meie liikumiseks hiigelsammudega edasi mööda rahvahulkade heaolu tõstmise teed. Need otsused likvideerivad rea suuri puudusi meie põllumajanduse juhtimises, nad on suunatud sellele, et kõrvaldada teatud dispropertsioonid üksikute majandusharude arenemise tasemes ja tempos, ning eriti sellele, et kõrvaldada loomakasvatuse ja köögiviljakasvatuse arengus esinev mahajäämine elanikkonna ja rahvamajanduse vajadustest, nagu sm. Hruštšov seda oma ettekandes nii hästi selgitas. Niisugune arengusuund vastab sotsialistliku ökonomika plaanikindla, proportsionaalse arenemise seaduse nõuetele.

Nende otsuste elluviimine tõstab põllumajanduse tulukust ning annab tõuke kolhooside ja kolhoosnikute nõudmiste tormilisele kasvule nii isiklike tarbekaupade kui ka tootmises vajalike kaupade järele.

Teisest küljest, kolhoosnikute huvi tunduv tõstmine põllumajandusliku tootmise laiendamise vastu põhjustab toorja toiduainete tootmise ja varumise ulatuslikku suurenemist, mis on aluseks kerge- ja toiduainetetööstuse edasisele kasvule, toidu- ja laiatarbe-tööstuskaupade tootmise järsule tõusule, aluseks kaubakäibe kiirele kasvule.

Niisiis, kogu nende abinõude kompleks loob ühest küljest tingimused rahvatarbekaupade tootmise suurendamiseks ning teisest küljest tingimused elanikkonna ostujõu vastavaks edasiseks kasvuks.

Selles seisab üks meie majanduse põhilisi eeliseid kapitalistliku majandusega võrreldes. Paljud kapitalistlikud maad võiksid suurendada kaupade tootmist ja nad omavad selleks isegi tootmisvõimsusi, kuid neil tuleb tootmist tahes-tahmata vähendada, mõnikord aga ka tootmine lõpetada, sulgeda vabrikuid, sest kasvava ekspluateerimise ja vaesumise tõttu jääb töötajatel järjest vähem raha kaupade ostmiseks.

Meil seevastu viib nõudmise kasv tootmist edasi, tootmise arenemine aga tingib tarviduste suurenemise, loob nõudmise, annab võimaluse alandada hindu, suurendada tulusid linnas ja maal, suurendada sellega töötajate ostujõudu.

RAHVATARBEKAUPADE TOOTMISE JÄRSK TÕUS

Rahvatarbekaupade tootmise järsk tõus meie maal tähendab niisama järsku rahva tarbimise tõusu.

Meie sotsialistlikul maal läheb töö produkt täielikult kogu ühiskonna ja ühiskonnaliikmete isiklike tarviduste rahuldamiseks. Sellepärast tähendab elanikkonnale määratud kaupade tootmise järsk tõus töötajate ainelise heaolu niisama järsku tõusu.

Vaatamata nii tootmise kui ka tarbimise määratu suurele kasvule, ei ole me siiski veel jagu saanud teatud disproportsioonist rahvatarbeesemete tootmise ja Nõukogude Liidu rahvahulkade kasvavate tarviduste rahuldamise taseme vahel.

Rahvatarbeesemete tootmise järsk tõus meie maal tähendabki selle disproportsiooni likvideerimist.

Sellest, kui suured on nüüd meie võimalused rahva heaolu tõstmiseks, annab tunnistust niisugune fakt. Seltsimees Malenkov ütles oma kõnes Ülemnõukogu viiendal istungjärgul, et tänavu läheb kaubandusse täiendavalt kaupu 32 miljardi rubla väärtuses üle selle 312 miljardi rubla, mis esialgselt eraldati elanikkonnale müümiseks 1953. aasta aprillist detsembrini. On möödunud pisut üle kahe kuu, ja selle aja jooksul on NSV Liidu Ministrite Nõukogu ja NLKP Keskkomitee suutnud veel täiendavalt leida 5,2 miljardi rubla väärtuses kaupu elanikkonnale müümiseks. Seega müüakse elanikkonnale täiendavalt 37,2 miljardi rubla väärtuses kaupu. Niisiis on järsk tõus alanud juba käesoleval aastal.

Bolševikel ei lähe sõnad lahku tegudest. Käesoleva aasta möödunud kuude jooksul on meie valitsus teostanud rea tähtsaid akte, mis on võimaldanud juba käesoleval aastal astuda mitu suurt sammu rahvahulkade heaolu kiire tõusu ja esmajärjekorras nende ostujõu tõstmise suunas.

Esiteks, käesoleval aastal alandati massitarbekaupade jaehindu riiklikus ja kooperatiivkaubanduses 46 miljardi rubla suuruse summa võrra, arvestatult aasta kohta, — 24 miljardi rubla vastu möödunud aastal. See tähendab, et elanikkonna ostujõud tõusis käesoleval aastal ainuüksi selle allika arvel 46 miljardi rubla võrra, s. o. 22 miljardi rubla võrra rohkem sellest kasust, mida elanikkond sai 1952. aastal hindade alandamisest.

Teiseks, käesoleval aastal vähendati laenutellimist möödunud aastaga võrreldes 16 miljardi rubla võrra.

Kolmandaks, põllumajandusmaksu vähendamine ja varumishindade tõstmine ning teised abinõud põllumajanduse alal annavad maaelanikkonnale tänavu lisisissetulekut rohkem kui 13 miljardi rubla ulatuses.

Järelikult on elanikkonna ostujõud ainuüksi loetletud abinõude arvel käesoleval aastal täiendavalt tõusnud kümnete miljardite rublade võrra. Nõukogude Liidu töötajate aineline heaolu tõuseb ennenägematus tempos.

Nõukogude Liidus on kaubakäive (võrreldavates hindades) 27 aasta jooksul (1926. aastast 1953. aastani) suurenenud peaaegu kaheksakordseks ja kaupade füüsiline mass ühe elaniku kohta on aastas kasvanud 10,3 protsendi võrra, s. o. kolm korda kiiremini kui tsaari-Venemaal, vaatamata sellele, et nende 27 aasta hulgas on Suure Isamaasõja neli aastat. Tsaari-Venemaal suurenes kaubakäive 27 aasta jooksul (1885. aastast 1912. aastani) kolmekordseks ja kaupade füüsiline mass ühe elaniku kohta kasvas aastas 3,5 protsenti.

Käesoleval aastal ületab ainuüksi jaekaubakäibe juurdekasv (võrreldavates hindades) meie maal tsaari-Venemaa kogu jaekaubakäibe mahu 1913. aastal.

Esmakordselt inimkonna ajaloos on üldrahvalikus, üldriiklikus ulatuses seatud ülesanne — saavutada rahva poolt toiduainete tarbimise niisugune tase, mis lähtub teaduslikult põhjendatud toitlusnormidest, millised on nõutavad sotsialistliku ühiskonna terve inimese igakülgseks harmooniliseks arenemiseks. Ja selles suhtes on juba käesoleval aastal paljugi ära tehtud.

1953. aastal suureneb toidukaupade müük Nõukogude Liidu elanikkonnale 1952. aastaga võrreldes ühe aasta jooksul 22 protsendi võrra. Riigi poolt elanikkonnale müüdavate liha ja lihasaaduste hulk suureneb ühe aasta jooksul 42,4 protsendi ja või müük 44,8 protsendi võrra.

On huvitav märkida, et võid müüakse elanikkonnale 1953. aastal riikliku ja kooperatiivkaubandusvõrgu kaudu peaaegu 2,6 korda rohkem kui sõjaeelsel, 1940. aastal.

Nagu näete, on kasv määratu suur, kuid ikkagi kasvavad elanikkonna tarvidused kiiremini ja reas kohtades ei jätku meil veel liha, vorsti, võid ja kala.

Selleks, et kindlustada meie rahva ainelise heaolu järsk tõus ja edasine kiire paranemine, võtsid NSV Liidu Minist-

rite Nõukogu ja NLKP Keskkomitee vastu toidukaupade tootmise laiendamise ning nende kvaliteedi ja sortimendi parandamise programmi.

1955. aastal moodustab toidukaupade tootmise kasv 1950. aastaga võrreldes 84,7 protsenti 71,4 protsenti vastu, mis oli ette nähtud partei XIX kongressi direktiivides viie aasta plaani kohta. See tähendab, et viie aasta plaani ülesanne toidukaupade tootmise alal tunduvalt ületatakse. Samaaegselt määratakse kindlaks kõrgendatud ülesanne järgmise viisaastaku esimeseks aastaks, s. o. 1956. aastaks.

Tähtsamate toiduaineliikide kasv:

	Kasv 1955. aastal 1950. aastaga võrreldes		Kasv 1956. aastal 1950. aastaga võrreldes
	viie aasta plaani järgi	NSV Liidu Ministrite Nõukogu ja NLKP Keskkomitee määruse järgi	
Liha	1,9 korda	2 korda	2,4 korda
Kala (püük)	1,6 "	1,9 "	2,1 "
Või	1,7 "	1,8 "	2 "
Taimeõli	1,8 "	1,9 "	2,1 "
Suhkur	1,8 "	1,9 "	2,1 "
Konservid	2,1 "	2,3 "	2,9 "
Kondiitritooted	1,6 "	1,9 "	2,1 "
Makaronid	1,8 "	2,3 "	2,7 "
Tangud	1,2 "	1,8 "	2,1 "
Viinamarjavein	2,1 "	2,5 "	2,8 "

See on määratu suur kolme aasta programm toiduainete tootmise suurendamise alal meie maal!

1955. aastal toodab meie maal ainuüksi riiklik tööstus üle 2,5 miljoni tonni ja 1956. aastal 3 miljonit tonni liha; 1955. aastal 850 000 tonni ja 1956. aastal 1 miljon tonni vorstitooteid.

Kala püütakse 1955. aastal ligi 32 miljonit tsentnerit ja 1956. aastal 36 miljonit tsentnerit. Ainuüksi heeringat püütakse 1956. aastal peaaegu 8 miljonit tsentnerit. Praegu on palju kaebusi kala ja kalasaaduste puuduse üle meie maal, ja räägitakse, et viimasel ajal olevat kala jäänud

vähemaks, varem olevat seda olnud rohkem. See ei ole päris õige. Täpsemalt öelda, see on lihtsalt vale. Kala on nüüd rohkem, kuid ka meie nõudmised kasvavad kiiremini kui kasvab kalapüük. 1913. aastal püüti tsaari-Venemaal 2,4 korda vähem kala kui praegu. Tõsi küll, suurt kalapüügi programmi praegu veel ei täideta, kuid sõjaseelse perioodiga võrreldes on kasv suur.

Võid toodab riiklik tööstus 1955. aastal 560 000 tonni ja 1956. aastal 650 000 tonni. 1913. aastal tootis kogu tsaari-Venemaa tsensuslik tööstus võid 104 000 tonni ja pool sellest kogusest veeti välismaale.

Nõukogude Liidus suureneb või tootmine nüüd aasta jooksul ulatuses, mis on peaaegu võrdne kogu või tootmise mahuga 1913. aastal. Kuid tuleb öelda, et elanikkond esitab järjest suuremat nõudmist või järele, minnes üle vähemväärtuslike toiduainete tarbimiselt väärtuslikumate tarbimisele. Sellepärast me veame rööbiti tootmise suurendamisega viimasel ajal mõningal hulgal võid sisse välismaalt.

Suhkrut me toodame praegu peaaegu kolm korda rohkem ja hakkame seda 1956. aastal tootma neli korda rohkem kui toodeti suhkrut revolutsioonieelsel Venemaal.

Kondiitritooteid toodetakse praegu 20 korda rohkem kui 1913. aastal. Lähemal aastail saavutatakse eriti suur kasv šokolaadi ja šokolaaditoodete tootmises, mida hakatakse 1956. aastal välja laskma 12 korda rohkem kui 1940. aastal, küpsiseid aga 3,5 korda rohkem.

Lähemaks kolmeks aastaks on ette nähtud ka teiste toidukaupade tootmise suur kasv. See on programm, mis viib toiduainete küllusele meie maal ja on üks kommunistliku ühiskonna ülesehitamise eeldusi.

NSV Liidu Ministrite Nõukogu ja NLKP Keskkomitee peavad vajalikuks lähema kahe-kolme aasta jooksul igati forsseerida kergetööstuse arendamist ning võtsid vastu laiatarbe-tööstuskaupade tootmise laiendamise ja nende kvaliteedi tõstmise programmi.

Tööstusele on seatud ülesanne — täita viie aasta plaanis 1955. aastaks kindlaks määratud ülesanne rahvatarbeseemete tootmise alal märksa varem ja kindlustada tootmise kiire kasv 1956. aastal, mis võimsalt hoogustab rahvatarbekaupade tootmise tõusu järgmisel viisaastakul.

Laiatarbe-tööstuskaupade tootmine meie maal suureneb lähema kolme aasta jooksul peaaegu 50 protsendi võrra,

iga protsendi taga seisab nüüd aga palju suurem absoluut-
arv kui varem.

Suurenevad XIX kongressi direktiividega viisaastakuks
ettenähtud ülesanded laiatarbekaupade tootmise alal ning
määratakse kindlaks ülesanne tootmise tunduva kasvu alal
1956. aastaks:

	Kasv 1955. aastal 1950. aastaga võrreldes		Kasv 1956. aastal 1950. aastaga võrreldes
	viie aasta plaani järgi	NSV Liidu Ministrite Nõukogu ja NLKP Kesk- komitee mää- ruse järgi	
Villane riie	1,5 korda	1,7 korda	2 korda
Siidriie	3 "	4,7 "	5,2 "
Trikootaž	2 "	2,6 "	2,8 "
Õmblusmasinad	2,3 "	5,2 "	5,9 "
Jalgrattad	3,3 "	5,3 "	5,8 "
Kellad	2,2 "	2,9 "	3,2 "
sealhulgas käekellad . . .	3,1 "	4,7 "	—
Raadioaparaadid	2,2 "	4,4 "	5 korda
sealhulgas televiisorid . .	15 "	76 "	100 "
Mööbel	2,2 "	3,3 "	3,9 "

On ette nähtud ka teiste kaupade tootmise suur kasv.
Vastuvõetud otsuse tähtsaks iseärasuseks on see, et
elanikkonnale tarvilike kaupade tootmine laieneb mitte
üksnes Laiatarbekaupade Tööstuse Ministeriumi ettevõtte-
tes, vaid et väga suure koormuse saavad ka peaaegu kõigi
ministeriumide: Lennukitööstuse Ministeriumi, Riigikaitse-
tööstuse Ministeriumi, Metallurgiatööstuse Ministeriumi,
Masinatööstuse Ministeriumi ja teiste ministeriumide
tööstusettevõtteid.

See võimaldab kiiremini lahendada tööstuskaupade toot-
mise järsu suurendamise probleemi ja tunduvalt tõsta
nende kvaliteeti.

Nii näiteks lastakse 1955. aastal välja: 3 445 000 jalgrat-
tast, neist Masinatööstuse Ministeriumi süsteemis
2 700 000 ja Riigikaitsetööstuse Ministeriumi süsteemis
500 000; 4 527 000 raadioaparaati ja televiisorit, sealhulgas

Elektrijaamade ja Elektritööstuse Ministeeriumi süsteemis 3 800 000; 330 000 elektri-külmutuskappi, neist Riigikaitsetööstuse Ministeeriumi süsteemis 110 000, Lennukitööstuse Ministeeriumi süsteemis 90 000 ja Masinatööstuse Ministeeriumi süsteemis 60 000; 64 000 tonni stantsitud alumiiniumnõusid, sealhulgas Lennukitööstuse Ministeeriumi süsteemis 35 000 tonni; 16,5 miljonit raudvoodit, sealhulgas Lennukitööstuse Ministeeriumi süsteemis 4,2 miljonit, Metallurgiatööstuse Ministeeriumi süsteemis 3,9 miljonit, Transpordi- ja Raskemasinatööstuse Ministeeriumi süsteemis 1 miljon ning Riigikaitsetööstuse Ministeeriumi süsteemis 600 000.

1956. aastaks on ette nähtud laiatarbe-tööstuskaupade tootmise edasine kasv. Nii näiteks lastakse 1956. aastal välja 3,8 miljonit jalgratast ehk 14 korda rohkem kui 1940. aastal, 23 miljonit kella ehk peaaegu 9 korda rohkem kui 1940. aastal, raadioaparaate ja televiisoreid lastakse välja 5,4 miljonit (sealhulgas 1 miljon televiisorit), kuna 1940. aastal lasti välja 200 000 raadioaparaati, televiisoreid aga välja ei lastud.

Seda, kui suured võimalused on meil nüüd laiatarbekaupade tootmise arendamiseks, näitab kas või järgmine fakt. 1953. aastal eraldatakse laiatarbekaupade valmistamiseks alumiiniumi palju rohkem kui seda toodeti kogu meie maal 1937. aastal.

See kõneleb sellest, kui rikkad me oleme. Meie võime nüüd anda väärtuslikke tooraineid laiatarbekaupade tootmiseks, mida me enesele varem niisuguses ulatuses lubada ei saanud.

Samuti on tarvitusele võetud abinõud ka paljude teiste laiatarbekaupade kvaliteedi tõstmiseks ja sortimendi laiendamiseks.

NSV Liidu Ministrite Nõukogu ja NLKP Keskkomitee kinnitasid ühtlasi abinõud raudteetranspordi töö edasiseks parandamiseks rahvatarbekaupade transportimise alal.

Nüüd on raudteetransport kohustatud paremini korraldama rahvatarbekaupade vedusid, tähelepanelikumalt suhtuma turu vajadustesse, arvesse võtma kaubanduse parandamise huve, mitte aga ainult raudteelaste mugavusi. Nüüdsest peale likvideeritakse veoste jaotamine esimeseks ja teiseks kategooriaks, mille juures üks osa elanikkonna varustamiseks minevaid veoseid arvati teise kategooriasse. Seoses sellega, et rea rahvatarbekaupade vedusid on raske

ühest keskkohast planeerida, detsentraliseeriti nende vedude planeerimine ja laiendati raudteede ülemate õigusi ning ühtlasi ka kohalike kaubandusorganite õigusi ja võimalusi rahvatarbekaupade vedude planeerimisel.

Raudteede pealiinidel pannakse liikuma kiirkaubarongid. Selleks, et kindlustada toidu- ja tööstuskaupade ärasaatmine vahepealsetest jaamadest, seatakse sisse kogukaubarongide ja kogukaubavagunite regulaarne liiklus üksikutel raudteelõikudel.

Selleks, et kindlustada võimalus organiseerida väikeste partiidena veetavate laiatarbekaupade toimetamine auto-transportiga raudteejaamadest otse kauplustesse, baasidesse ja ladudesse, tuleb laialdaselt kasutada kaupade vedusid konteinerites, s. o. transportitavates kaubamahutites, ilma spetsiaalse taara kasutamisetä.

Laialdaselt hakatakse arendama laomajanduse, raudteejaamade kaubahoonete ja laadimisplatvormide ehitamist, mis on väga suureks abiks kaubandusele.

See otsus paneb tõsise vastutuse ka kaubandustöötajatele. Ei tohi leppida vagunite seisakutega kaubandusorganisatsioonide hooletu suhtumise pärast. Tuleb täpselt ja korralikult täita oma kohustusi transpordi ees.

NÕUKOGUDE KAUBANDUSE OSATÄHTSUS JA ÜLESANDED PRAEGUSEL ETAPIL

Rahva tarbimise järsku tõusu ei ole võimalik saavutada ilma kultuurse nõukogude kaubanduse laialdasest arendamisest. Nõukogude kaubandus on meie sotsialistlikus ühiskonnas põhiliseks rahvatarbeesemete jaotamise viisiks.

Nagu seltsimees Malenkov oma kõnes NSV Liidu Ülemnõukogu viiendal istungjärgul ütles, on kaubandus sotsialismi tingimustes ja jääb kauaks ajaks peamiseks vormiks, mille abil rahuldatakse töötajate kasvavaid isiklikke tarvidusi. Nõukogude kaubandus peab pidevalt viima sotsialistliku tööstuse ja põllumajanduse toodangut elanikkonna kätte vastavalt sotsialistliku ökonomika seaduste nõuetele.

Meil toimiv rahvamajanduse plaanikindla, proportsionaalse arenemise seadus nõuab tootmise ja tarbimise teadlikku ja organiseeritud kooskõlastamist.

Tänu sellele, et meie majandus on plaanimajandus, on meil võimalus otseselt, kõrvalteid kasutamata, arvesse võtta

nõudmist ja kooskõlas sellega arendada tootmist. Selles avalduvad meie korra väga suured eelised. Kuid samal ajal tuleneb sellest ka kaubandusorganisatsioonide määratu suur vastutus, sest edu oleneb ainult meist enestest, meie organiseeritusest ja oskusest.

Kaubanduse organiseerimises esineb suuri puudusi, mis takistavad kaubanduse edasiarendamist ja elanikkonna teenindamise parandamist. Kaubandusorganisatsioonid õpivad puudulikult tundma elanikkonna nõudmisi ning teevad tõsisid vigu kaupade jaotamises ja kohaleveos.

Kaubandustöötajate ülesandeks on tundma õppida elanikkonna nõudmisi ja avaldada aktiivset mõju tootmisele, taotledes tarbija huvides rahvatarbeesemete tootmise laiendamist elanikkonnale vajalikus sortimendis.

Kui kaubandusorganisatsioonid ei avalda tööstusele mõju, ei kaitse ostja huve, siis see tähendab, et nad lakuvad arvesse võtmast nõukogude kaubanduse põhiprintsiipe.

Kaubandus ei tohi olla passiivne ka elanikkonna nõudmiste suhtes. Nõukogude kaubandus peab avaldama nõudmisele aktiivset mõju progressi vaimus. Ta peab kasvutama tarbija maitset, juurutama elanikkonna tarbimisse uusi kaupu, propageerima kõige toitvamaid ja tervist tugevdavaid toiduaineid, samuti ka mugavaid, kvaliteetseid ning kauneid tööstuskaupu, mis parandavad elu-olu ja rikastavad töötajate kultuurset elu.

Praegu, seoses rahvatarbekaupade tootmise uue võimsa tõusuga, muutub nõukogude kaubanduse tähtsus veelgi suuremaks. Kaubandusorganisatsioonid peavad kiiresti kasvava kaupadehulga realiseerimises üles näitama täpsust ja painduvust, ära hoides igasuguseid ummistusi kaupade edasiliikumises, ja saavutama, et lähema kahe-kolme aasta pärast oleks igas linnas ja igas maarajoonis võimalik osta kõiki vajalikke kaupu.

Suur on nõukogude kaubanduse osatähtsus sotsialistliku tööstuse ja kolhoosi-põllumajanduse majanduslike sidemete edasiarendamises, töölisklassi ja talurahva liidu edasises tugevdamises, kolhooside tootmistegevuse edendamises.

Kaubandusorganisatsioonide kohuseks on täielikult täita V. I. Lenini juhend: «Riik peab õppima kauplema nõnda, et tööstus rahuldaks talurahvast, et talurahvas rahuldaks kaubanduse abil oma vajadusi.» (V. I. Lenin, Teosed, 33. kd., lk. 50, v. k.)

Suure Lenini üleskutse «õppida kauplema» kehtib ka praeguses olukorras. Kui me läksime üle uuele majanduspoliitikale, siis ei olnud meil kaubanduse alal mingisuguseid kogemusi, ei olnud oma kaubanduskaadrit. Me alustasime kaubandusala aabitsast, õppisime kauplemist era-kaupmehelt, konkureerides temaga ja võideldes tema vastu.

Praegu, võitnud sotsialismi tingimustes, on nõukogude kaubandus astunud oma arengu uude, kõrgemasse staadiumi; on omandatud suuri kogemusi, on loodud ja kasvatatud nõukogude kaubandustöötajate miljoniline armee. Väga suurel määral on kasvanud kaubaressursid. Kaubandus ei ole nüüd enam endine ja kaubanduse alal töötavad inimesed ei ole enam kaugeltki endised. Kuid tuleb otseselt tunnistada, et kaubandus jääb rahva kiiresti kasvavatest nõudmistest veel maha.

Meie oleme kohustatud kasvatama noortes kaubandustöötajates kulturseid harjumusi, relvastama neid teadmisega, tõstma nende kvalifikatsiooni.

Kõigi kaubandustöötajate tase tuleb tõsta nõukogude kaubanduse ees seisvate tänapäeva ülesannete nõueteni, kasvatada neid tarbijate vajadustesse tähelepaneliku ja hoolika suhtumise, ostjate sõbraliku ja vastutuleliku kohtlemise vaimus.

Nõukogude kaubandus — see on sotsialistlik jaotusviis. Kaubandus sotsialistlikus ühiskonnas on esmakordselt ajaloos seatud rahva teenistusse.

Tema põhiülesanded, samuti nagu kogu sotsialistliku rahvamajanduse põhiülesanded, seisavad tööliste, talupoegade ja haritlaste — kogu nõukogude rahva järjest kasvavate materiaalsete ja kultuuriliste tarviduste maksimaalses rahuldamises.

Täites meie maal kommunistliku ühiskonna ehitamise suurejoonelist programmi me peame nõukogude kaubandust arendama kogu otsustavusega, kasutama täielikult ära kõik tema võimalused ja ette valmistama tingimused kommunistliku jaotuspõhimõtte teostamiseks tulevikus.

Meie majandusliku ülesehitustöö rohkem kui 35-aastased kogemused on täiesti selgelt tõestanud nõukogude kaubanduse väga suuri eeliseid kapitalistliku kaubandusega võrreldes.

Meie sotsialistliku kaubanduse põhilised eelised tulenevad sellest, et tema eesmärgiks on inimene oma tarvidustega, nõukogude inimeste nõudmiste kõige täielikum rahul-

damine. Vastandina sellele on kapitalistliku kaubanduse liikumapanevaks jõuks maksimaalse kasumi tagaajamine, tarbija aga on kapitalistidele ja spekulantidele ainult kõige häbematum riisumise objektiks.

Kodanlikes maades tammub kaubandus paigal ja perioodiliselt langeb, mis on elanikkonna laiade hulkade kasvava viletsuse tagajärjeks.

Nõukogude Liidus kasvas kaubakäive aastail 1928—1940 (kõrvutatavates hindades) 2,3-kordseks. Kapitalistlikes maades aga kaubakäive sellel perioodil ei kasvanud, vaid oli teise maailmasõja eel 1929. aasta tasemest isegi madalam.

Sõjajärgseil aastail ilmneb niisama kujukalt kahe arengujoone — meie maa kaubanduses asetleidva kiire tõusu ja kapitalismi maade kaubanduses valitseva seisaku — vastandlikkus. Ameerika Ühendriikides oli kaubakäibe maht 1952. aastal 1950. aasta tasemel, Inglismaal aga isegi mõnevõrra vähenes. NSV Liidus suurenes jaekaubakäibe maht (kõrvutatavates hindades) aastail 1949—1952 kahekordseks.

Ameerikas ja Inglismaal hoopivad mõned ikka veel sellega, et neil on müügiturul palju tarbekaupu. Ent kas kodanlike maade rahvahulki rahuldab niisugune olukord, kus kauplustes on kaupu palju, kuid osta nad neid ei suuda? Praegu on neil olukord halvem kui 1929. aastal, rääkimata juba esimese maailmasõja eelsetest aastatest, mis on Lääne-Euroopa elanike mälus püsima jäänud «kuldse ajana». Kapitalistlike maade arengu seaduspärasus on nüüd säärane, et nad järjekindlalt liiguvad allapoole, tarbekaupade tootmise järjest madalama taseme poole.

Meil aga valitseb teistsugune seaduspärasus. Meie oleme nõukogude võimu aastate jooksul kaugele edasi läinud. Tootmine, kaubakäive ja rahva tarbimine arenevad meil plaanikindlalt ja nii kiires tempos, mis on kodanlikele maadele olnud tundmatu isegi nende parimail aegadel.

Kas võib hoobelda sellega, et need maad, olles ammu saavutanud suhteliselt kõrge arengutaseme, siis kui meie maa oli mahajäänud ja vaene, tammuvad aastakümneid endiselt ühel kohal ja isegi liiguvad tagurpidi? Edusammudele saab anda õige hinnangu ainult meie ja nende arengutendentsi arvesse võttes.

Ei ole kahtlust, et, lahendanud edukalt rasketööstuse arendamise ülesande, me suudame tarbekaupade tootmise

arenemist nii kiiresti edasi viia, et muutume ka selles suhtes kõige rikkamaks maaks, kindlustades rahva kõige kõrgema elatustaseme. Erinevalt kapitalistliku majandusega maadest, kus maa rikkus ei ole rahva päralt, samume meie selle poole, et kindlustada kõige kõrgem tarbimistase kogu rahvale, ja juhindume tootmise arendamises ülesandest parandada rahva tarbimise struktuuri teaduse nõuete alusel.

Teistsugune olukord valitseb kapitalistlikes maades. Kasvava elukalliduse mõjul on töötajad sunnitud üle minema vähemkvaliteetsete kaupade ja surrogaatide tarbimisele.

Iseloomulik on neile maadele või tarbimise langus. Kui Nõukogude Liidus ainuüksi või vabrikuviisiline tootmine kasvas 1940. aastast 1952. aastani 155 000 tonni võrra ja vastavalt suurenes ka tarbimine, siis Ameerika Ühendriikides alanes või tarbimine 1952. aastal sõjajärgsete aastatega võrreldes 320 000 tonni ehk 30 protsendi võrra, Inglismaal aga 265 000 tonni ehk 50 protsendi võrra. Isegi margariini tootmise suurenemine ei kompenseeri või tootmise ja tarbimise vähenemist. Inglise ajakirja «Economist» tunnistusel muutub või lääneriikides järjest rohkem luksusartiklaks.

Rahva tarbimise halvenemine kapitali maades kajastab töörahva suurenevat vaesumist, kusjuures miljonid töötajad on määratud poolnäljas virelemisele. Praegu kõlavad veelgi aktuaalsemalt suure Lenini sõnad:

«Töölised teenivad nii vähe, et neil tuleb osta odavaid, madalasordilisi toiduaineid, surrogaate. Peamisteks tarbijateks aga on ju töölised. Töölisi on miljoneid, kapitaliste sadu. Ja odava toiduaine, surrogaadi tootmine kasvab mitte päevade, vaid tundidega — paralleelselt käputäie miljonäride ennekuulmatu toreduse kasvuga.» (V. I. Lenin, Teosed, 18. kd., lk. 200.)

Ainult sotsialistlikus ühiskonnas tekib võimalus luua madalate käibekuludega ratsionaalselt organiseeritud kaubandus, mis on rajatud tõelisele hoolitsusele tarbija huvide eest.

Nõukogude kaubanduse arenguga käib kaasas käibekulude pidev vähenemine, s. o. tootmiselt tarbijani kauba viimiseks minevate kulutuste vähenemine. Nõukogude valitsus kannab väsimatult hoolt selle eest, et need kulutused oleksid meie ühiskonnal minimaalsed.

Toodangu omahinna alandamine tööstuses ja käibekulude vähendamine kaubanduses on hindade süstemaatilise alandamise peamiseks allikaks. Kui uue majanduspoliitika esimestel aastatel käibekulud ulatusid 25 protsendini jaekäibest, siis 1940. aastal alanesid nad 10 protsendini, s. o. 2,5-kordselt.

NSV Liidu rahvamajanduse arendamise viie aasta plaani (aastad 1951—1955) kohaselt oleme kohustatud vähendama käibekulusid kaubanduses 23 protsendi võrra. Meil on olemas väga suured võimalused käibekulude edasiseks vähendamiseks:

esiteks, majanduse sisemiste reserve süstemaatilise väljaselgitamise ja maksimaalse ärakasutamise ning kõige rangema kokkuhoiurežiimi teostamise teel, ühendades seda nõukogude ostja teenindamise süstemaatilise parandamisega;

teiseks, kadude likvideerimise, kaupade kvaliteedi alaneamise ja nende rikkemise ärahoidmise, ebaratsionaalsete vedude kõrvaldamise ja kaubandusvõrku kaupade pideva juurdeveo kindlustamise, pakitud ja tükktoodete müügi tunduva laiendamise teel; kaupluste varustamise teel täiusliku kaubandusliku sisseseadega ja kaupluse sisetranspordiga;

kolmandaks, kaubandusprotsessi odavamaks muutmise, kaupadega varustamise ratsionaalsema organiseerimise, ülearuste lülide likvideerimise ja kaubanduse administratiivaparaadi kulude vähendamise teel.

Kapitalistlikku kaubandust iseloomustavad suured kulud, mis lasuvad raske ning sealjuures suureneva koormana ostjal. Iseloomustades kapitalistliku kaubanduse parasitismi, näitas juba Engels ära kauba pika teekonna tootjalt tarbijani kümnekordse müügi, mitmekordse ümberlaadimise ja ühest kohast teise vedamisega. «Ja kõik need miljonid vahendajad, spekulandid, agendid, eksportöörid, komisjonärid, ekspediitorid, hulgi- ja väikekaupmehed, kes ise ei võta osa kauba tootmisest, nad kõik tahavad elada ja saada sellest kasumit ning — harilikult saavad seda tööpoolest, sest muidu ei saaks nad eksisteerida.» (K. M a r x ja F. E n g e l s, Teosed, III kd., lk. 275, v. k.)

Enne teist maailmasõda moodustasid kaubanduskulud kapitalistlikes maades üle 30 protsendi, s. o. ületasid 3—4-kordselt käibekulud nõukogude kaubanduses. Amee-

rika majandusteadlaste hinnangul ulatuvad käibekulud praegu kaubakäibe poole summani.

Üheks meie riikliku ja kooperatiivkaubanduse suureks eeliseks on see, et kaupade müük toimub kindlate hindade järgi, mida süstemaatiliselt alandatakse.

Hindade järjekindel alandamine meie maal — see on Nõukogude valitsuse poliitika vankumatu printsiip, mis on suunatud rahva ostujõu suurendamisele ja lisavõimaluste loomisele meie ühiskonna iga liikme heaolu taseme tõstmiseks.

Meie alandame isegi niisuguste kaupade hindu, mida meil esialgu ei ole veel küllaldaselt, kui need kaupad on massitarbijale suure tähtsusega. Tuleb öelda, et see tekitab täiendavat nõudmist ja ergutab meid defitsiitsete ning elanikkonnale vajalike kaupade tootmise kiiremale suurendamisele.

Pärast 1947. aastat möödunud aja jooksul on meie maal hindu alandatud kuuel korral, mille tulemusena hindade üldine tase on langenud rohkem kui kaks korda ning järelikult ka Nõukogude rubla ostujõud suurenenud rohkem kui kahekordseks. Elanikkond on saanud väga suurt kasu.

Vastandina sellele määratakse hinnad kapitalistlikus kaubanduses kindlaks stiihiliselt, kapitalistid ja spekulandid kasutavad vähimaidki võimalusi nende üleskrvivimiseks ning rikastuvad töötajate nälja ja puuduse arvel. Sõjajärgsel perioodil leiab kõigis kapitalismi maades aset hindade spekulatiivne kõrgeleajamine, mille tõttu töötajate elatustase ja tarbimine veelgi rohkem langevad.

Kui Nõukogude Liidus on leiva, liha ja või hinnad pärast 1947. aastat langenud kolmekordselt, siis Prantsusmaal on nende kaupade hinnad tõusnud kahekordselt, Inglismaal on tõusnud leiva hind peaaegu kaks korda, liha hind 1,5 korda ja või hind 2,5 korda. Ameerika Ühendriikides on hinnad samuti tõusnud, kuid mõnevõrra vähem.

Meie nõukogude kaubanduses ei ole kohta hangeldamise vaimul. Kaubandustöötajad on kohustatud kindlaksmääratud hindadest rangelt kinni pidama, nendest igasugust üleastumist peetakse kuriteoks, ja Nõukogude seadus kaitseb rangelt tarbija huve.

Selles etendab suurt osa Riiklik Kaubandusinspeksioon. Riiklik Kaubandusinspeksioon on riigi volinik kontrolli alal ja ta peab pidama otsustavat võitlust kindlaksmäärat-

tud hindade rikkumise katsete vastu, ostja petmise vastu ning tarvitusele võtma abinõusid niisuguste üleastumiste ärahoidmiseks.

Suur tähtsus on ka ametiühingute ühiskondlikul kontrollil. Kontroll on suureks ühiskondlikuks jõuks siis, kui sellest võtavad osa töörahvahulgad. Kaubandusorganisatsioonide juhid on kohustatud täiel määral kasutama seda kontrolli kaubanduse parandamiseks, abistama ja soodustama kontrolöride tööd.

Nõukogude kaubandus kindlustab tarbijat kvaliteetsete kaupadega. Meie tingimustes on lubamatu müüa mitte-kvaliteetseid kaupu, inimeste tervist kahjustavaid toiduaineid või mingisuguseid võltsinguid. Nõukogude ühiskonnas peetakse niisuguseid fakte kuriteoks ja nende eest on seadusega ette nähtud range karistus.

Igakülgses kontrollis elanikkonnale müüdavate kaupade kvaliteedi üle avaldub kujukalt Nõukogude valitsuse väsimatu hoolitsus inimeste hüvangu ja tervise eest.

Nõukogude võimu aastail on loodud terve süsteem kaupade kvaliteedi riiklikuks kontrollimiseks, on rajatud teaduslikule alusele kvaliteedi kontrollimine erilaboratooriumides, kõikjal on organiseeritud sanitaarjärelevalve tööstusettevõtetes, kaubandusvõrgus ja ühiskondliku toitlustamise ettevõtetes.

Kontrolli alal on esmajärgulise tähtsusega niisuguste organisatsioonide tegevus, nagu seda on inspeksioonid toidukaupade ja laiatarbe-tööstuskaupade kvaliteedi alal. Kuni viimase ajani allusid need inspeksioonid tööstusministeeriumidele, nüüd aga anti nad üle Kaubandusministeeriumile, mis on uueks suureks abiks kaubandusele ja kergendab võitlust rahvatarbekaupade kõrge kvaliteedi eest.

Meie taotleme seda, et eranditult kõik kaubad, nii kallid kui ka odavad, oleksid heakvaliteedilised. Vana kaupmeeste mõõdupuu «mis kallis, see kaunis, mis odav, see mäda», ei kõlba meile.

Kapitalistlikus kaubanduses aga, mille liikumapanevaks jõuks on hundiseadus «petmiseta müüa ei saa», on laialdaselt levinud riknenud ja võltsitud toiduainete müük. Mis on kapitalistil asja inimeste tervisega, kui riknenud ja tervistkahjustavate kaupade turustamine toob talle kasu.

Nõukogude riik on loonud uue kaubandusvormi, mis vastab sotsialistliku ühiskonna nõuetele ja on vaba kapitalistliku kaubanduse pahedest ning paistetest.

Meil on eeskujulikke kaubandusettevõteteid: gastronoomia-kauplusi, universaalmagazine ja erikauplusi, millede üle võidakse kadedust tunda ka teistes maades. Ülesanne seisab selles, et tõsta nende kaupluste töö tasemele kogu meie kaubandusvõrk.

Tuleb silmas pidada, et konkurentsi tingimustes ja kasvavate turustamisraskuste tõttu on ka kodanlikes maades loodud üsna hästi organiseeritud kaubandusettevõteteid, head kaubanduses rakendatavat tehnikat ja kõrget kultuuri ostja, eriti rikka ostja teenindamisel.

Tuleb kindlasti hukka mõista need seltsimehed, kes välismaa ees lõimitamise vastu võitlemise ettekäändel ignoreerivad välismaa kogemusi, on lakanud nende kogemuste vastu huvi tundmast, neid uurimast, kasutamast seda, mis on meile kasulik. Levitades laialdaselt meie paremate kaubandusettevõtete eesrindlikke kogemusi, peame me ühtlasi uurima ja omaks võtma seda, mis leidub meile tarvilikku kaubanduse organiseerimise ja ostja teenindamise alal kodanlike maade paremates ettevõtetes, ning mitte ära põlgama nende kasulike kogemuste rakendamist, vaid neid omaksvõetult kasutama laiade rahvahulkade huvides.

Ülesanne seisab selles, et meie kaubanduses esinevad puudused otsustavalt esile tuua ja kõrvaldada, saavutada kaubanduses niisugune asjakorraldus, millist meilt nõuavad Nõukogude valitsus ja kommunistlik partei, ning tõsta kaubandus sellisele tasemele, mis on sotsialistliku ühiskonna töötajate vääriline.

KAUBAKÄIBE KASV

Meie sotsialistliku ülesehitustöö väga suured edusammud, tööstus- ja põllumajandustoodangu kasv ning elanikkonna ostujõu pidev tõus on kindlustanud ka jaekaubakäibe eduka kasvu meie maal.

Riikliku ja kooperatiivkaubanduse jaekaubakäive kasvab 1953. aastal 1940. aastaga võrreldes 79 protsenti (kõrvutatavates hindades). Kui kaubakäive eelmise kahe aasta jooksul kasvas keskmiselt 12,4 protsenti aastas (võrreldavates hindades), siis 1953. aastal kasvab see 1952. aastaga võrreldes 20 protsenti.

Tõsiselt muutub paranemise suunas kaubakäibe struktuur. Sõjajaeisel, 1940. aastal moodustasid tööstuskaubad

meie maa kaubakäibes 36,9 protsenti, 1953. aastal aga 45,3 protsenti.

Samaaegselt tuleb peatuda kaubakäibeplaani täitmisel käesoleval aastal. Esimeses kvartalis esines järsku mahajäämist kindlaksmääratud kaubakäibeplaani täitmisel, millest täideti kõigest 94,9 protsenti. Kuigi 1953. aasta teise ja kolmanda kvartali kaubakäibeplaani täideti, ei ole ikka veel täielikult kaetud esimese kvartali puudujääk; samuti on täitmata lisaülesanne kaubakäibe alal.

Meil on veel seniajani oblasteid ja vabariike, kus kaubandusorganisatsioonid täidavad plaani halvasti. Näitena võib tuua Sverdlovski linna kaubandusorganisatsioonid (linna kaubandusosakonna juhataja sm. Bubnov): 1953. aasta 9 kuu jooksul täitsid nad kaubakäibeplaani 96,5 protsenti; Tšeljabinski oblasti kaubandusorganisatsioonid (oblasti kaubandusosakonna juhataja sm. Ustinov) — 97,1 protsenti; Vorošilovgradi oblasti kaubandusorganisatsioonid (oblasti kaubandusosakonna juhataja sm. Volkov) — 96,9 protsenti. Valitsuse poolt 1953. aasta teises ja kolmandas kvartalis tarvitusele võetud abinõud turufondide suurendamiseks ja elanikkonna rahaliste tulude edasine kasv on loonud kõik tingimused 1953. aastaks kindlaks määratud kaubakäibeplaani ületamiseks.

Kaubandustöötajate ülesanne seisab nüüd selles, et ületada 1953. aasta neljanda kvartali kaubakäibeplaani ja sellega ületada aastaplaani tervikuna, kindlustades kaubakäibe alal antud lisaülesande täitmise.

Mõni sõna tuleb öelda laiatarbekaupade impordist. Viimaseil aastail oleme hakanud kasutama seda elanikkonna varustamise lisaallikat.

Olles muutunud rikkamaks, me võime endale lubada, et veame praegu impordi korras sisse niisuguseid toidukaupu, nagu riis, tsitrusviljad, banaanid, ananassid, heeringad, ja niisuguseid tööstuskaupu, nagu kõrgekvaliteediline villane ja siidriie, mööbel ja mõned teised sortimenti rikastavad kaubad. Nende kaupade järele on elanikkonna hulgas suur nõudmine.

Kokku me ostame tänavu välismaalt rahvatarbekaupu 4 miljardi rubla väärtuses, sealhulgas kahe kolmandiku summa ulatuses rahvademokraatia maadest. Meie omakorda veame välismaale välja mõningaid rahvatarbekaupu, mida meil on külluses, ja abistame mõningate kaupadega rahvademokraatia maid.

Seadnud eesmärgiks kindlustada nõukogude kaubanduse järsk tõus, võtsid Ministrite Nõukogu ja kommunistliku partei Keskkomitee 12. oktoobril 1953. aastal vastu väga tähtsa otsuse nõukogude kaubanduse edasiarendamise abinõudest, mis on meile tegevusprogrammiks lähema kolme aasta jooksul; nõukogude kaubanduse nii kiire tõusu programmi ei ole meil kunagi olnud.

NSV Liidu Ministrite Nõukogu ja meie partei Keskkomitee tunnistasid vajalikuks suurendada 1954. aastal riikliku ja kooperatiivkaubanduse jaekaubakäibe mahtu 1950. aastaga võrreldes 72 protsenti (võrreldavates hindades) viie aasta plaanis 1955. aastaks ettenähtud 70 protsendi vastu, s.o. ületada viie aasta plaanis 1955. aastaks kindlaksmääratud ülesanne juba 1954. aastal, 1955. aastal aga suurendada jaekaubakäive 1950. aastaga võrreldes umbes kahekordseks.

Mõned inimesed küsivad, mida tähendab järsk tõus kaubanduses? Kaubakäibe niisugune kasv tähendabki tegelikult järsku tõusu.

1955. aastal suureneb märksa toidu- ja tööstuskaupade müük elanikkonnale, võrreldes viie aasta plaanis kindlaksmääratud ülesandega, millest annavad tunnistust järgmised andmed:

	Turufondide juurdekasv 1955. aastal 1950. aastaga võrreldes	
	Oli kindlaks määratud viie aasta plaanis	Uus ülesanne
Lihasaadused	1,9 korda	2,3 korda
Kalasaadused	1,7 "	2,1 "
Või	1,7 "	1,9 "
Taimeõli	2 "	2,6 "
Suhkur	2 "	2,3 "
Rõivad	1,8 "	2,4 "
Kangaskaubad	1,7 "	1,8 "
sealhulgas villane ja siidriie	—	2,4 "
Mööbel	3 "	4 "
Metall-toidunõud	2,5 "	4,9 "
Omblusmasinad	2,4 "	5,1 "
Jalgrattad	3,5 "	5,5 "
Raadioaparaadid ja televiisorid	2 "	4,4 "
Kellad	2,2 "	2,6 "

Suureneb ka paljude teiste kaupade turufondide juurdekasv.

NSV Liidu Ministrite Nõukogu ja NLKP Keskkomitee pidasid vajalikuks 1956. aastaks ette näha tähtsamate toidu- ja tööstuskaupade turufondide veelgi suuremat kasvu 1950. aastaga võrreldes:

Lihasaadused	2,6 korda	2
Kalasaadused	2,3 „	2
Või	2,1 „	2
Taimeõli	2,8 „	2
Suhkur	2,4 „	2
Kangaskaubad ja jalatsid	2 „	2
Õmblusmasinad	5,9 „	3
Jalgrattad	6 „	4
Raadioaparaadid ja televiisorid	5,3 „	3
Mööbel	4,8 „	7

19600

Selles määruses on lahendatud toidu- ja tööstuskaupade müügi tõsise parandamise, elanikkonna poolt kaupade järele esitatava nõudmise uurimise küsimused ning on ette nähtud kaubanduse materiaalse ja tehnilise baasi suur kasv ning teised tähtsad abinõud nõukogude kaubanduse arendamise alal.

Ülesanne kaubanduse alal seisab praegu selles, et nõukogude kaubanduse arendamist tõsiselt edasi viia ning lähema kahe-kolme aasta jooksul kindlustada kõigi elanikkonnale vajalike kaupade pidev müük igas linnas ja igas maarajoonis.

Toidukaupade müügis on iseloomustavaks iseärasuseks kõige väärtuslikumate toiduainete müügi tunduv suurenemine.

Liha tarbimine Moskvas suurenes 1953. aasta esimesel poolel 1950. aasta esimese poolega võrreldes kaks korda, Leningradis 1,9 korda, Molotovis 2,2 korda, Sverdlovskis 1,9 korda, Tšeljabiniskis 2,5 korda. Teistes linnades on kasv küll väiksem, kuid samuti suur.

On huvitav märkida, et Ivanovo tekstiilitöölised tarbisid 1909. aastal ühe inimese kohta aastas liha 16,7 kilogrammi, Noginski tekstiilitöölised aga veelgi vähem — 13,6 kilogrammi. Nõukogude tekstiilitöölised seevastu tarbisid 1952. aastal liha keskmiselt kogu maa ulatuses 24 kilogrammi, 1953. aastal aga ulatub see arv 30 kilogrammini.

Võid müüakse 1953. aastal 108 000 tonni rohkem kui 1952. aastal.

Suhkrut müüakse 1953. aastal peaaegu 600 000 tonni võrra rohkem kui 1952. aastal.

Ivanovo tekstiilitöölised (Sereda tekstiilivabrik) tarbisid 1909. aastal ühe inimese kohta 12,8 kilogrammi suhkrut aastas, nõukogude tekstiilitöölised seevastu tarbisid 1952. aastal keskmiselt kogu maa ulatuses 31,2 kilogrammi suhkrut, 1953. aastal aga ulatub see arv üle 35 kilogrammi. Nagu näete, on suhkru tarbimine suurenenud rohkem kui kahekordseks.

1940. aastaga võrreldes suureneb meie maa kaubakäive (võrreldavates hindades) 1953. aastal 79 protsenti, realiseerimine lihasaaduste riiklike fondide arvel aga suureneb selle aja jooksul 2,3-kordseks, kalakaupade riiklike fondide arvel 2,4-kordseks, rasvainete riiklike fondide arvel rohkem kui 3-kordseks, suhkru riiklike fondide arvel 2,6-kordseks ja kondiitritoodete riiklike fondide arvel peaaegu 2-kordseks.

Tuleb öelda, et meil suhkrut ikkagi mõnedes rajoonides ei jätku, ja mõnikord kurdetakse, et on rafinaadi, kuid ei ole peensuhkrut, või et on peensuhkrut, kuid pole rafinaadi. Need on tööstuse ja kaubanduse majandusmeeste organisatsioonilised vead.

Mõni sõna viina tarbimise kasvust. Viina tarbimine kasvab, kuigi aeglaselt, ja seoses sellega läheneb tema tootmise tase sõjaeelsele tasemele. Viinamarjaveini tarbimine seevastu kasvab kiiremas tempos ja ületab käesoleval ajal 1940. aasta taseme 1,8-kordselt. See on suurel määral seletatav sellega, et elanikkonna ostujõud on suurenenud.

Tsaari-Venemaal toodeti šampanjat kõigest 200 000 pudelit aastas. Šampanja oli kodanluse ja aristokraatia tarbimisartiklikuks ning veeti sisse Prantsusmaalt.

Viimase 15 aasta jooksul me arendasime šampanja tootmist, müüme nüüd 16 miljonit pudelit šampanjat aastas ja seda on ette nähtud 1956. aastal välja lasta 25 miljonit pudelit. Šampanja on meil nüüd luksusartiklist muutunud meie maa töötajatele kättesaadavaks artiklikuks, mis samuti näitab üldise heaolu kasvu.

Nõukogude tarbija poolt kõrgekvaliteediliste toidukaupade järele esitatavate nõudmiste rahuldamine peab saama tööstusele ja kaubandusele seaduseks.

Nõukogude kaubanduse töötajad peavad vastavalt ostjate nõuetele esitama tööstusele nõudmisi toiduainete sorti-

mendi laiendamise ja nende kvaliteedi tõstmise suhtes ning seega avaldama mõju tööstusele.

Toiduainetööstus toodab ikka veel mitteküllaldaselt niisuguseid toidukaupu, nagu viinivorstid, kotletid, pelmeenid, vorstid ja lihast poolfabrikaadid; paremat sorti kompvekke pakendis «Klaaskaramell», «Vähjakaelad», «Hanejalakesed», «Luik», «Mesikäpp» ja pähkli- ning marjatäidisega kompvekke, milledest elanikkond õigusega lugu peab.

Koos vajadusega tõsiselt parandada kondiitri- ja makaronitoodete ning teiste kooperatsiooni ja kohaliku tööstuse ettevõtete poolt toodetavate toidukaupade kvaliteeti on vaja tõsiselt suurendada toidukaupade tootmist kohaliku tooraine — metsikult kasvavate viljade, marjade ja seente, samuti köögivilja — ümbertöötamise arvel.

Toidukaupadetööstus peab järsult suurendama valmiskaalutud, heas ja nägusas pakendis kaupade tootmist.

Samuti tuleb kindlustada, et kõigis kauplustes müüdaks niinimetatud kaassortimendi kaupu (näiteks gastronoomia-kauplustes äädikat, sinepit, mädarõigast ja teisi), konserve müümisel tuleb müüa spetsiaalseid karbiavajaid ja nuge, veini müümisel korgitõmbajaid jne. Näiliselt on need piasjad, kuid kõik see, mida nõuab ostja, ei ole piasia.

Kartulite ja köögivilja müügis esineb palju tõsiseid puudusi, mis põhjustavad elanikkonna ebarahuldavat varustamist nende väga tähtsate toiduainetega. Linnadesse ja tööstuskeskustesse veetavaid kartulite ja köögivilja tagavarasid kulutatakse ebaühtlaselt. Kartulite ja köögivilja põhimass kulutatakse ajavahemikus augustist detsembrini, jaanuarist-veebruari peale aga toimub müük suurte vaheaegadega.

Tuleb pöörata tähelepanu kartuli- ja köögiviljahoidlate ehitamisele ning hoida kartulite ja köögivilja tagavarasid hästi, et neid pidevalt kaubastada kogu talve ja kevade jooksul.

Käesoleval aastal võeti tarvitusele abinõud selleks, et tunduvalt suurendada arbuuside ja melonite müüki elanikkonnale, mis aitas teatud määral kompenseerida puuvilja puudujääki. Käesoleval aastal müüdi linnades kahe kuu jooksul arbuuse ja meloneid ainuüksi tsentraliseeritud fondidest 453 000 tonni, kuna neid 1952. aastal müüdi 234 000 tonni.

Tuleb märkida, et meie imestuseks mõned kaubandusorganisatsioonid, näiteks Tšeljabinski ja Sverdlovski oblasti

kaubandusorganisatsioonid, samuti kaubandusorganisatsioonid Kuibõševi ja Molotovi linnas, kuhu käesoleval aastal oli planeeritud tunduvalt suurendada arbuuside vedu, keeldusid vastu võtmast arbuuside suurendatud kogust. Seda võib seletada ainult kohalike kaubandusorganisatsioonide hooletu suhtumisega, ja see hooletu suhtumine tuli õigeaegselt murda.

Aianduse arendamiseks tarvituselevõetavate abinõude tulemused ei avaldu nii kiiresti. Sellepärast seisab ülesanne selles, et olemasolevaid suuri võimalusi arbuuside ja melonite tootmise suurendamiseks maksimaalselt ära kasutada selleks, et nende kõrvitsaliste kultuuridega 1954. aastal küllaldaselt varustada turgu aegsasti, sügisel, ette valmistades ja sõlmides vastavad lepingud kolhoosidega.

Käsitöenduslike pagaritöökodade asemele on loodud kõrgekultuuriline tööstuslik leivaküpsetus. Vabrikuviisiliselt toodetud leivaga varustatakse nüüd umbes 100 miljonit inimest.

Meie elanikkond esitab viimastel aastatel suuremaid nõudmisi paremate, eriti sordinisujahust valmistatud leiva ja saiatoodete järele, ja lihtsate leivasortide tarbimine väheneb seoses sellega märgatavalt. Näiteks müüdi Moskvas enne sõda linnasaiu keskmiselt 700 000—800 000 tükki päevas, nüüd müüakse neid 2 300 000 tükki; Donetsi basseinis müüakse batoone ja saiu 10 korda ja Uraalis 6 korda rohkem kui 1940. aastal.

On seatud ülesanne — viia 1956. aastal parema tükileiva tootmine sordinisujahust 75 protsendini, kuna enne sõda toodeti niisugust leiba kõigest 20 protsenti, ja tükileiva tootmine rukkipüülist 40 protsendini. Enne sõda niisugust tükileiba peaaegu ei valmistatud.

Järsult suurendatakse niisuguse tükileiva tootmist, kus kasutatakse suhkrut, rasvaineid ning teisi leiva toite- ja maitseväärtust parandavaid toiduaineliike.

Leiva sortimendi parandamise kõrval võetakse 1953. aasta oktoobrikuust alates tarvitusele rida abinõusid leiva ja jahu toiteväärtuse ja kvaliteedi edasiseks tõstmiseks. Süsivesikute, kasulike mineraaloolade ja valkainete sisalduse suurenemise arvel tõuseb märksa leiva kaloorsus. Kindlustatakse jahu peenem jahvatamine, mis kergendab sellest jahust küpsetatava leiva assimileerimist.

Kahjuks tuleb märkida, et meil ei ole veel likvideeritud ebarahuldava kvaliteediga: suure niiskusprotsendi ja happe-

lisusega, väheküpsenud, kõrbenud koorikuga leiva küpsutamise faktid.

Tihtilugu ei peetud mõnedes leivatööstusettevõtetes kinni sanitaarsetest nõuetest, mis on lubamatu ükskõik missuguses toidukaupu tootvas ettevõttes, eriti leivatööstusettevõttes.

Selleks, et kindlustada leiva- ja saiatoodete mitmekesine sortiment, kinnitas meie valitsus 3. oktoobril 1953. aastal leivaküpsetustööstuse edasiarendamise, leiva kvaliteedi, sortimendi ja kaubastamise parandamise suure programmi.

Kui praegu Toidukaupade Tööstuse Ministeeriumi süsteemis tegutseb ligi 800 leivatööstust ja 1100 mehhaniseeritud pagaritöökoda, mis on ehitatud kümnete aastate jooksul, siis ainuüksi lähema kolme aasta jooksul tuleb ehitada veel 372 leivatööstusettevõtet, kus kõigis leiva küpsutamise protsessides juurutatakse uusimat tehnikat.

Lünkade tõttu leivaküpsetus- ja kondiitritööstuse töös ei rahuldata paljudes linnades elanikkonna nõudmisi kookide, tortide ja küpsiste järele. Seoses sellega on välja töötatud ja kinnitatud programm, mis näeb ette 200 spetsialiseeritud kondiitritsehhi ehitamist leivatööstuste juurde nende toodete valmistamiseks.

Leivaküpsetus- ja kondiitritööstuse töötajad on kohustatud likvideerima nimetatud kaupade tootmise mahajäämise ja seda tootmist järsult suurendama, et täielikult rahuldada elanikkonna nõudmisi.

Abinõusid leiva ja jahu kvaliteedi parandamiseks tuleb täiendada abinõudega leiva transportimise ja hoidmise parandamise alal. Paljudes linnades esineb fakte, kus leiba veetakse ja hoitakse selleks kohandamata transpordivahendite, pealekuhjatult, vajalikest sanitaarsetest nõuetest kinni pidamata, fakte, kus leiba laaditakse hooletult, mis põhjustab real juhtudel leiva kvaliteedi halvenemist. Nendel põhjustel satub tarbija kätte sageli madalakvaliteedilist, muljutud ja kaubastamiseks kõlbliku välimuse kaotanud leiba.

Leiva transportimise ja kaubastamise parandamiseks on 1954. aastaks eraldatud 3500 järelvankriga autot, mis-suguseid Masinatööstuse Ministeerium on kohustatud varustama spetsiaalsete keredega, mis peaaegu korrapealt kahekordistab olemasolevat spetsiaalsete leivatranspordivahendite parki.

Meie kohus on kõikjal organiseerida leivasse hoolikat suhtumist kauplustes ja leiva transportimisel.

Moskva, Leningradi ja teiste suurte linnade eeskujul tuleb kõigis linnades hakata leiba transportima spetsialiseeritud transpordivahenditega, viies selle ümberkorraldustöö lõpule 1955. aastal.

Meil tuleb lühikese ajaga saavutada selline olukord, kus leivamüügi korralduse alal mahajäänud linnad on järele jõudnud leivamüügi tasemele Moskvas ja Leningradis, siin aga leiva- ja saiatoodete kaubastamine on veelgi parem.

Järsult on 1953. aastal sõjaeelse ajaga võrreldes kasvanud laiatarbe-tööstuskaupade müük.

1953. aastal on 1940. aastaga võrreldes suurenenud villase ja siidriide müük 5,3 korda, rõivaste müük 2,1 korda, jalgrataste müük 6 korda ning mootorrataste müük 100 korda, kuid neist tuntakse siiski puudust. Sõiduautosid müüakse 1953. aastal 1,9 korda rohkem kui 1950. aastal, enne sõda aga autosid isiklikuks kasutamiseks ei müüdnud. Räägitakse, et praegu on autode ostmisel pooleaastane järjekord. Need on erilaadi raskused, mis ei sarnane meie vanadele raskustele.

Tunduvalt on tööstuskaupade müük suurenenud käesoleval aastal. Kangaskaupu, rõivaid, jalatseid, trikootaži, sukki ja sokke müüakse tänava peaaegu 21 miljardi rubla ehk 23,5 protsendi võrra rohkem kui 1952. aastal.

Samal ajal ei rahuldata elanikkonna nõudmisi rea tööstuskaupade järele. Puudust tuntakse melanžeeritud, kirju sissekootud mustriaga, vors-, voodri- ja särgiriidest. Ei piisa õmblustooteid — ülikondi, palituid, kunstiidist meestesärke ja naistekleite.

Kaupu saadetakse ära tähtaegadest kinni pidamata, ilma eelneva sorteerimiseta värvide, mustrite, suuruste ja tegumoodide järgi; ei täideta kaubandusorganisatsioonide tellimusi. Nii näiteks tellis Minski Tööstuskaubastu 1953. aastaks trükitud sitsi 37 mustris, sai aga transiidiga Moskva väljastamisbaasist esimeses kvartalis sitsi ainult kolmes mustris; tellitud 15 mustris satääni asemel saadeti ainult ühes mustris satääni. Tekstiilikaubanduse Peavalitsuse Kaasani kaubandusbaas saatis teise kvartali jooksul Tatari ANSV linnade kaubandusorganisatsioonidele puuvillast pesuriidet 138 protsendi ulatuses tellimusest, satääni aga

85 protsendi ja suvekleidiriieid 85,2 protsendi ulatuses tellimusest.

Kaubandusorganisatsioonides ja kauplustes on töö kaupade sorteerimise alal mõõtude, suuruste, tegumoodide, mudelite ja värvitoonide järgi nõrk. Esineb vaheaegu üksikute kaubaliikide ja teatud suurusega, tegumoega, värviga kaupade müügis, kuigi kaubandusbaasides ja ladudes on neid olemas.

Selleks, et kõige täielikumalt rahuldada elanikkonna suurenenud nõudmisi ehitusmaterjalide järele, eraldas Nõukogude valitsus tänavu jaemüügiks linnas ja maal ehitusmaterjale peaaegu kaks ja pool korda rohkem kui neid kaubandusele eraldati möödunud aastal.

Elanikkonnale ja kolhoosidele müüakse 1953. aastal tarbepuitu ja saetud materjale kolm korda, eterniiti 2,5 korda, ehitusnaelu, sordirauda, katusepappi ja tsementi 1,8 korda rohkem kui 1952. aastal, samuti müüakse suuremal hulgal värnitsat, valget värvi, vooderdusplaate, kuivkipskrohvi ja aknaklaasi.

Meil tunti turul kuni viimase ajani puudust naeltest, kuid kaubandusorganisatsioonidel ei olnud teada tegelik tarvidus nende järele.

Kui metallurgiatööstuse ministrile tehti ülesandeks lahendada küsimus turu täielikust varustamisest naeltega, esitasid sm. Žavoronkov (NSV Liidu Kaubandusministeerium) ja sm. Hohlov (Tarbijate Kooperatiivide Keskliit) nõudmise, mis tegelikult osutus vähendatuks. Võeti vastu Metallurgiatööstuse Ministeeriumi ettepanek suurendada naelte tootmine turu jaoks sellest nõudmisest 25 000 tonni võrra suuremas ulatuses.

Nüüd on turul naelu piisavalt, kõne all on sortiment ja naelte müügi organiseerimise parandamine.

Käesolevast aastast peale on hakatud elanikkonnale müüma valmisstandardmaju individuaalehituseks. Elanikkonna säästude kasv on loonud võimaluse nende kasutamiseks omade majade ja suvilate ehitamiseks linnades ja maal. 1954. aastast peale organiseeritakse Moskvas, Leningradis ja reas teistes linnades mitmesugust tüüpi majade laialdasem müük, millede ehitamiseks võetakse elanikkonnalt vastu tellimusi. Seejuures tuleb märkida, et ehitusplatside heakorrastamist, veevärgi, kanalisatsiooni ja elektrivõrkude rajamist hakatakse läbi viima kohalike nõukogude arvel ja jõududega.

ELANIKKONNA NÕUDMISTE TUNDMAÕPPIMINE, VÕITLUS KAUPADE KVALITEEDI PARANDAMISE EEST

Teatavasti tuleneb nõukogude kaubanduse põhiolemusest elanikkonna nõudmiste ja kõigi tema mitmekesiste tarviduste igakülgse tundmaõppimise vajalikkus. Ainult sel alusel on võimalik kindlustada kaubaressursside õigem jaotamine meie maa rajoonide vahel.

Suurimaks puuduseks kaubanduses, mis võib muutuda nõukogude kaubanduse kogu edasiarendamise tõsiseks piduriks, on elanikkonna poolt kaupade järele esitatavate nõudmiste ebarahuldav tundmaõppimine. Tuleb otseselt öelda, et elanikkonna nõudmisi õpivad kaubandustöötajad praegu tundma veel halvasti, see aga põhjustab tõsiseid vigu oblastitesse, kraidesse ja vabariikidesse kaupade suunamise planeerimises.

Niisuguses suures tööstuskeskuses, nagu seda on Gorki linn, õpitakse ostjate nõudmisi tundma ainult ühes kaupluses. Kaasani linnas on nõudmiste tundmaõppimise töö organiseeritud ainult universaalmagasinis ja linna tööstuskaubastu kahes kaupluses.

Paljud kaubandusorganisatsioonid piirduvad elanikkonna nõudmiste tundmaõppimisel ainult kaartide ja aruandelehtede täitmisega, milliseid peaaegu ei uurita ja operatiivses töös vähe kasutatakse. Universaalmagasinide Peavalitsuses ei analüüsita, ei üldistata nõudmiste tundmaõppimise alal kohtadelt saadud informatsiooni ja see jääb, välja arvatud harvad erandid, praktiliselt ära kasutamata.

Kaupade suunamine meie maa rajoonidesse ja nende hankimine kaubandusorganisatsioonidele toimub seniajani hankijatega niinimetatud «kooskõlastatud» sortimendi järgi. Müügituru ja elanikkonna poolt meie maa erisugustes rajoonides kaupade sortimendi suhtes esitatavate nõudmiste iseärasuste halva tundmise tagajärjel esineb sortimendi kooskõlastamisel rida vigu. Elu teeb oma olulisi parandusi, kooskõlastatud sortiment aga jääb endiseks. Praktikas muutub kooskõlastatud sortiment sageli kaubandusele pealesunnituks.

Kehtivate hankepõhitingimuste kohaselt on kaubandusorganisatsioonid kohustatud kaupu välja valima vastavalt kooskõlastatud sortimendile. Veel enam, — kui kaubandusorganisatsioon ei võta mingisuguseid kaupu keskuses

«kooskõlastatud» sortimendist, siis talle ei anta asemele teisi kaupu, mille järele antud rajooni elanikkond esitab nõudmisi. Võib-olla niisugune kord on mugav turustusbaaside laiskadele töötajatele, kuid kaubandusele toob see ainult kahju.

Tekstiilikaubanduse Peavalitsuse kaubandus-turustusbaaside juhatajate nõupidamisel esitati suurel hulgal fakte, mis annavad tunnistust kaupade ebaõigest suunamisest, kaupade pealesundimisest kaubandusorganisatsioonidele ja ebarahuldavast tööst nõudmiste tundmaõppimise alal. Selle tagajärjel tuli teha tõsisemaid korrektiivseid plaanidesse, mille järgi suunatakse kaupu üksikutesse rajoonidesse.

1953. aasta jooksul tehti mitu korda parandusi toodetavate kaupade sortimendis, kuid kõiki neid parandusi tegi Kaubandusministeerium hilinemisega, siis, kui ladudesse ja baasidesse olid kogunenud vähenõutavate kaupade ülearu suured tagavarad.

On tarvis teha lõpp praktikale, kus pealesunnitult suunatakse kaupu kaubandusorganisatsioonidele mittevajalikus sortimendis. Seoses sellega tuleb revideerida tööstuse poolt kaupade hankimise põhitingimusi, jättes neist välja need artiklid, mis näevad ette kaupade kohustuslikku väljavalmimist, olenemata kaubaülejääkide olemasolust ja elanikkonna nõudmistest.

Kehtiv elanikkonna nõudmiste tundmaõppimise kord eeldab ülearust tsentralisatsiooni — liiga suure hulga, kui soovite, keskuses isegi tarbetute materjalide kokkutõmbamist Kaubandusministeeriumi. Kohalikele organitele tuleb anda rohkem õigusi üksikute elanikkonna poolt nõutavate kaubaliikide hankimise kooskõlastamise osas.

Linna- ja maaelanikkonna nõudmisi peavad tundma õppima nii hulgi- kui ka jaekaubandusorganisatsioonid. Igati tuleb ergutada ostjate konverentside läbiviimist, kodanike ettepanekute kasutamist, kaubandusnäituste ja sortimendikabinettide organiseerimist, sõnavõtte ajakirjanduses jms.

Elanikkonna nõudmiste uurimisel ja täielikumal rahuldamisemisel on eriti suur osatähtsus kaubatundjatel. Keegi ei saa nii õigesti nagu vastava eriharidusega kaubatundja hinnata, kas tööstuselt saadavate kaupade sortiment ja kvaliteet vastavad ostjate maitsele ja tarvidustele.

Kuid meil alahinnatakse kaubatundjate tähtsust. Mulle näib, et nagu tehases on pärast direktorit teiseks isikuks

peainsener, peab ka kaubandusorganisatsioonides kaubatundja olema teine isik kaupade sortimendi ja kvaliteedi alal. On aeg tõsta kaubatundjate osatähtsust kaubanduses. Siis hakatakse kvaliteedi ja sortimendi küsimusi lahendama palju edukamalt.

Meie partei ja valitsus on toodangu kvaliteedi parandamise küsimustele pööranud alati suurt tähelepanu. Kaubandusorganisatsioonid kannavad suurt vastutust kõrgekvaliteediliste kaupade viimise eest tarbijani. Kaubandustöotajad puutuvad iga päev oma töös kokku kümnete miljonite nõukogude ostjatega, ja esimesi arvamuseavaldusi müüdava kauba kohta kuuleb müüja.

Kaubandustöotajad kannavad ostja ees müüdava kauba eest otsest vastutust. Etteheiteid halva kauba pärast saab ostjalt kaubandustöotaja ja kaebusi kauba halva kvaliteedi üle kirjutatakse kõigepealt kaupluse kaebuste raamatusse.

Järelikult, kaubandussüsteem on rahva poolt ühe või teise kauba kvaliteedi kohta avaldatavate arvamuste ja hinnangute akumulatsiooniks. Sellest järeldub, et kaubandustöotajad on kohustatud kajastama ostja huve ning kaitsma neid huve tööstuse ees kaupade kvaliteedi ja sortimendi suhtes, mitte laskma tungida halbadel kaupadel kaubandusvõrku.

Kaubanduse käsutuses on kõik võimalused majanduslike hoobade ärakasutamiseks võitluses kaupade kvaliteedi ja sortimendi parandamise eest.

Tööstus peab kahtlemata vastu tulema selles, et ta tootmist muudab ja seda kohandab turuvajadustega.

Kaubandustöotajad on kohustatud tööstuse ees üles tõstma uute kaubaliikide tootmise organiseerimise küsimusi, saama uute kaupade headeks juurutajateks, pidevalt tõukama tööstust kõrgekvaliteediliste, elanikkonna poolt nõutavate kaupade tootmisele.

Kvaliteedi parandamiseks kohustas valitsus kergetööstust suurendama kõrgekvaliteediliste villase riide sortide — «bostoni», «metroo», «luksi», «udarniki», koverkoti, veluurdrapi, «pealinna» ja teiste sortide tootmist; parandama siidriide viimistlust, suurendama selle vastupidavust, laiendama trükitud riide väljalaset ja tarvitusele võtma abinõusid, mis kindlustavad kunstiidriide kokkumineku vähenemise, samuti parandama riide kunstilist kujundust.

Ainuüksi 1954. aastal tuleb välja töötada ja juurutada 800 uut mustrit trükitud siidriidele ning 25 uut siidriide

liiki, mis tunduvalt parandab sortimenti, eriti meeste särkide, naiste kostüümide ja kleitide, siidist suvemantlite, pidžaamade, hommikumantlite ja teiste toodete valmistamiseks mineva riide sortimenti.

On ette nähtud tarbijate hulgas populaarseks saanud staapelkiust riide tootmise suur kasv. Seda ei saa öelda riiete kohta, mida toodavad Moskva Esimene Sitsitrükkimisvabrik ja «Trjohgornaja Manufaktura». Need on kuulsad ettevõtted, kuid nende staapelkiust riided ei kõlba, ostja kurdab nende riidesortide halva kvaliteedi üle.

Kui Sverdlovi-nimeline vabrik Moskva linnas annab eeskujuliku kvaliteediga staapelkiust riiet, millega ostja on rahul ja mida ta eelistab välismaa riidele, siis «Trjohgornaja Manufaktura» ja Esimene Sitsitrükkimisvabrik on asunud tootma staapelkiust riiet, ilma selleks vajalikul viisil ette valmistumata, ja on endale teinud sellega häbi.

Kauem ei saa enam leppida sellega, et kergetööstus laseb välja ühetoonilise, tuhmi ja sünge värvusega kaupu, millele muster on halb. Tööstus peab andma ereda, mahlaka ja meeldiva värvusega, vastupidavalt värvitud riiet.

Kergetööstus on kohustatud välja töötama ja juurutama rõivamudeleid ja -tegumode vastavalt hooajale, nõnda, et need vastaksid tarbijate nõuetele ja maitsele. Kvaliteedi lahutamatuks elemendiks on toodangu väline kujundus — selle viimistlus, nägus ja vastupidav pakend, värviküllane etikett.

Tuleb märkida, et rida tööstusettevõtteid on saavutanud kaupade hea kujunduse ja viimistluse, kuid seda ei saa sugugi öelda paljude nii üleliidulise kui ka vabariikliku ning eriti rajoonide kooperatiivse ja kohaliku tööstuse ettevõtete kohta. Ülesanne seisab selles, et tõsta selles suhtes mahajäävad ettevõtted eesrindlaste tasemele. Kogu meie tööstus peab välja laskma kõrgekvaliteedilisi, vastupidavaid, nii väliselt viimistluselt kui ka pakendilt nägusaid kaupu, mis ei jää maha parimatest välismaistest eeskujudest.

Tarbijal on põhjendatud pretensioone tööstusele, eriti toiduainetetööstusele, just nende saaduste alalise, stabiilse kvaliteedi säilitamise suhtes, millele järele on kõige suurem nõudmine.

Ei tohi leppida niisuguse olukorraga, kus väljalastav uus kaubasort on algul kõrge kvaliteediga, hiljem aga nõrgeneb tootjate tähelepanu selle kauba vastu ja kvali-

teet langeb. Samuti ei tohi lubada, et tööstus lakkaks tootmast endale hea kuulsuse võitnud kaupu.

Kaubandustöötajate hulgas ei ole seniajani likvideeritud kaubandusvõrku mittetäisväärtuslike kaupade pääsemise faktidega leppimine, esineb mingisugust järeleandlikkust tööstuse suhtes, kui viimane hangib kaupu, mida elanikkond ei nõua ning mis on valmistatud vanade tegumoodide ja mudelite järgi ning on halva välise viimistlusega.

Muidugi, tööstuse juhtivad töötajad hakkavad rääkima nõnda: keemikud ei anna meile värve, mida me saame parata. Tööstuse töötajatel ja kaubandustöötajatel, kellel on hea süda, hakkab see sulama. Neil peab olema kivist süda — ei mingeid järeleandmisi. Kergetööstuse töötajad peavad peale suruma keemikutele, ja ärgu süda sulagu keemikute ees, nõudku nad keemikutelt kõiki neid värve, mis on neile vajalikud. Igasugused järeleandmised selles on oportunist, oportunist aga on asjale hukatuslik.

Võtame kas või kaubastu «Mosodežda» kaupluse nr. 20. Sellesse kauplusesse tuleb kohaliku ja kodutöendusliku tööstuse toodangu peale palju kaebusi. Tundub, et kaupluse töötajad on kohustatud alustama võitlust kaupade halva kvaliteedi vastu. Selle asemel kaupluses kaupa tegelikult ei praagita ja praaker tembeldab mehaaniliselt kõik tooted.

Sellesama kaubastu kauplus nr. 15. Ostjad õsitavad kauplusele sageli pretensioone. Kuid kauplus ei ole 1953. aasta seitsme kuu jooksul koostanud ühtki akti sissetulnud kaupade väljapraakimise kohta ja ei ole esitanud hankijatele ühtki pretensiooni kaupade kvaliteedi tõstmise osas. See tähendab, et selle kaupluse töötajad ei seisa veel nõukogude kaubanduse ette seatud ülesannete kõrgusel.

Need ja selletaolised faktid annavad tunnistust sellest, et mõned kaubandustöötajad juhinduvad oma praktilises tegevuses kahjulikust, halvast reeglist: «mitte välja viia prahti tarest». Ometi kui tarre satub prahti, tuleb see välja viia ning võimalikult kiiresti.

Bolševikud ei ole kunagi joondunud kitsaskohtade järgi, see joondumine on vastuolus rahva hüvangu eest peetava aktiivse võitluse põhiolemusega. Kitsaskohtade järgi joondumise asemel peab kogu kaubandustöötajate armee juhinduma nendest kitsaskohtadest jagusaamise, nende purustamise ja likvideerimise põhimõttest. Siit tuleneb järeldus, et kaubandustöötajad ei tohi leppida kaubahankijate

argumentidega, kui need argumendid on vastuolus tarbija huvidega.

Arendades võitlust kaupade vajaliku sortimendi eest, nende kõrge kvaliteedi ja hea välise viimistluse eest, kaubandustöötajad mitte üksnes kaitsevad tarbija huve, vaid nad kaitsevad sellega ka riigi huve ja aitavad tööstuse töötajatel tõusta uuele, kõrgemale töökvaliteedi tasemele.

Nõukogude kaubanduse ja tööstuse töötajatel on ühtsed huvid võitluses kaupade kõrge kvaliteedi eest, üldriiklikud huvid, mis peegeldavad hoolitsust rahva hüvangu eest. Kaubanduse parandamise huvides on hulgiorganisatsioonid üle antud tööstuselt Kaubandusministeeriumile.

Hulgiorganisatsioonide üleandmine ei tähenda lihtsalt üleandmist ühe keskasutuse süsteemist teise keskasutuse süsteemi, vaid põhjalikku muudatust kaubanduse organiseerimises, ja nõukogude kaubanduse arengu ajaloos viidi see läbi esmakordselt.

Tõepoolest, kui hulgiorganisatsioonid ja kvaliteediinspeksioon asuvad tööstuse süsteemis, siis on neil raske peale suruda ettevõtetele ja neil on tulnud tihtilugu varjata tööstuse patte. Niisuguse hulgiorganisatsiooni juures oli ostja tagaplaanil, tööstuse töötajate mugavused aga olid esiplaanil.

Tööstuselt Kaubandusministeeriumile hulgikaubanduse üleandmise eesmärk seisab selles, et ostja huvid seada esiplaanile, tööstuse mugavused aga lükata tagaplaanile.

Selles seisab valitsuse poolt hulgikaubanduse ja kvaliteediinspeksiooni küsimustes vastuvõetud otsuse sügav mõte.

NSV Liidu Kaubandusministeeriumi peavalitsused ja hulgikaubanduse kontorid ei ole oma tööd veel ümber korraldanud ega ole seda viinud uutele rööbastele. Nende ette on seatud uued ülesanded, neile on antud uus organisatsioonivorm, kuid nende töömeetodid jäävad esialgu kahjuks veel vanadeks.

Need organisatsioonid mitte ainult võitlevad nõrgalt kaupade kvaliteedi ja sortimendi eest, vaid nad ilmutavad seniajani ka vähe initsiatiivi võitluses selle eest, et tööstus täielikult kaubastaks antavaid turufonde. Selle tulemusena esinevad nad mõnikord ikka veel hankijate kaitsjate osas ja piirduvad kohtadelt ühe või teise kauba hankimata

jätmise kohta saabuvate signaalide peale formaalse kirjaliku vastamisega.

NSV Liidu Kaubandusministeeriumi hulgiorganisatsioonide osatähtsust võitluses kaupade kõrge kvaliteedi ja vajaliku sortimendi eest tuleb järsult tõsta. Nad on kohustatud tähelepanelikult suhtuma jaekaubandusorganisatsioonide nõuetesse ja neid igati abistama kaubanduse parandamisel, lahendama kaupade liikumise teede õgvendamise ja vahetult tööstusettevõtetest kaubandusettevõtetesse kaupade transiitkorras ärasaatmise laiendamise ülesande.

Üheks planeerimise paheks on vajaliku kooskõla puudumine ühelt poolt kohaliku kaubastu ja kaupluse kaubakäibeplaani ning teiselt poolt selle plaani kaubaressurssidega kindlustamise vahel. Selle tagajärjel saavad ühed organisatsioonid kaupu rohkem kui seda on tarvis kaubakäibeplaani täitmiseks, teised aga saavad vähem. Ja kui silmas pidada, et kaupluste ja kaubastute töötajate palk muutub olenevalt plaani täitmise määrast, siis selle pahe tähendus muutub veelgi sügavamaks.

Nagu te teate, koostati veel hiljuti leivaga varustamise plaane iga kuu, toidukaupadega varustamise plaane aga iga igas kvartalis ja neid kinnitas valitsus, kusjuures ministeeriumil ei olnud õigust neid plaane ühes või teises suunas muuta. Nüüd on seda olukorda valitsuse otsusel selles mõttes muudetud, et plaanid kõigi toidukaupade kohta koostatakse poolaastaks ja ministeeriumil on õigus teha vajalikke korrektiivse plaanide täitmise käigus. See vabastab toiduainetekaubanduse töötajaid suuresti vaevarikkast ja sageli kasutust tööst ning toob suurt operatiivsust toiduainetekaubanduse juhtimisse.

On tarvis selles suunas veel rida samme edasi astuda, et panna rohkem vastutust ja anda õigusi vastavatele liiduvabariikide ministeeriumidele liidulise ministeeriumi õiguste arvel. Eriti puudutab see VNFSV Kaubandusministeeriumi selles suhtes, et ta nagu kord ja kohus juhiks kaubandust VNFSV oblastites ja selle kaubanduse eest vastutaks. See vähendaks dubleerimist aparadi töös, keskendaks aparadi peamistele töödele ja teeks ta vastutavamaks temale usaldatud ülesande eest.

MÕNINGAID NÕUKOGUDE PEREKONNA ELU-OLU JA ÜHISKONDLIKU TOITLUSTAMISE PARANDAMISE KÜSIMUSI

Vladimir Iljitš Lenin pidas väga tähtsaks koduse majapidamise rekonstrueerimise kui kommunismi eest peetava võitluse ühe tingimuse küsimusi. Ta kirjutas, et naist «rõhub, lämmatab, nüristab, alandab kodune väikemajapidamine, aheldades ta köögi ja lastetoa külge ning raisates tema tööd metsikuseni eaproduktiivse, väiklase, närvesööva, nüristava ja kurnava tegevusega. Tõeline naise vabastamine, tõeline kommunism algab alles seal ja siis, kus ja millal algab (riigivõimu omava proletariaadi poolt juhitud) massiline võitlus selle koduse väikemajapidamise vastu või, õigemini, selle massiline ümberkorraldamine sotsialistlikuks suurmajapidamiseks» (V. I. Lenin, Teosed, 29. kd., lk. 396, v. k.).

Koduse väikemajapidamise massiline ümberkorraldamine võib minna mitmes suunas. Suure tähtsusega on sel alal koduse töö mehhaniseerimine või, õigemini, majapidamismasinate kasutamine. Praegu on meil olemas kõik võimalused kõige tõsisema tähelepanu pööramiseks ajakohaste tarberiistade, meie elu-olu teenindavate ja parandavate täiuslike masinate tootmisele ja juurutamisele.

NSV Liidu Ministrite Nõukogu ja NLKP Keskkomitee kinnitasid koduse majapidamise masinate tootmise üksik- asjalise programmi.

Pesupesemismasinate tootmine suureneb 1955. aastal 1953. aastaga võrreldes peaaegu 11-kordseks ja neid toodetakse 196 000 tükki, koduseid külmutuskappe valmistatakse 330 000 tükki 62 000 tüki vastu käesoleval aastal, tolmuimejate tootmine suureneb viiekordseks ja neid hakatakse valmistama peaaegu pool miljonit tükki aastas; elektri-poonimisharjade toodang suureneb 10-kordseks.

Tõsiselt suurendatakse niisuguste köögitarvete, nagu kartulikooremiseadiste, köögiviljatöötlemisaparaatide, leivalõikajate, nõudepesemismasinate, elektrikastrulite ja -kanude tootmist.

Mõned skeptikud, eriti põhjuseeta nurisejate hulgas, ütlevad, et nüüd leidsid, millega maailma üllatada. Muidugi, pesupesemismasinate, tolmuimejate või külmutuskappide tootmise ulatusega ei kavatse me esialgu kedagi üllatada. Oleme selle asja ainult organiseerinud. Aga selle tempoga,

millega me hakkame tegemata jäänud tasa tegema, üllatame vahest küll igasuguseid skeptikuid.

Meil, sotsialismimaal, kujunevad need masinad lähemas tulevikus enamiku nõukogude perekondade lahutamatuks tarveteks.

1956. aastal lastakse välja kuni 3 miljonit õmblusmasinat, s. o. peaaegu 17 korda rohkem kui sõjaajal, 1940. aastal. 1954. aastast peale hakkab meie tööstus valmistama portatiivseid ja mugavaid elektri-õmblusmasinaid. See õmblusmasinate uus liik loob märksa suuremaid mugavusi meie naistele.

Tähtsaks teguriks töötajate teenindamise parandamisel ja koduse väikemajapidamise rekonstrueerimisel on ühiskondliku toitlustamise igakülgne arendamine.

Elanikkonna mõninga osa hulgas on juurdunud ebaõige arvamus, et sööklad tuleb kasutada ainult hädasunnil. Seda arvamust soodustab suuresti mõningate ühiskondliku toitlustamise alal töötajate hooletu suhtumine oma kohustustesse, kes on unustanud vajaduse valmistada maitsvaid roogasid ning kiiresti ja kultuurselt teenindada külalastajaid.

Nagu igas asjas, nii ka ühiskondlikus toitlustamises otsustab kõik kaader. Kokk on meil üks kõige vastutavamaid töötajaid ühiskondliku toitlustamise alal ning koka kutseala on üks kõige austavamaid ja lugupeetavamaid, sest koka tööst on iga päev otseselt ja suurel määral paljude miljonite inimeste tervis ja töövõime.

Kuni viimase ajani kehtis sööklate töötajate suhtes niisugune töötasu maksmise süsteem, mille järgi tasu maksti normide alusel, mis olid arvestatud rublades. See süsteem stimuleeris kallite roogade valmistamist odavate, kuid palju tööd nõudvate köögivilja-, jahu- ja tanguroogade valmistamise kahjuks ning vähendas toiduvalmistamise kvaliteeti.

Nüüd on see puudus likvideeritud. 1953. aasta oktoobrist peale saavad köögitöölised keskmistes ja suurtes sööklates töötasu normide alusel, mis on arvestatud roogades.

Tuleb kõnelda ühiskondliku toitlustamise ettevõtete põhitüüpidest ja nende ülesannetest. Ettevõtte juures olev söökla, omades alalist külalastajate kontingenti, võib tarbija vajadusi ja maitset täielikult arvesse võtta.

Meil on tehastes, vabrikutes ja kaevandustes palju ühiskondliku toitlustamise ettevõtteid, mis valmistavad maits-

vat toitu, teenindavad tähelepanelikult külastajad ja peavad seega sammu nõukogude rahva kasvavate nõuetega.

Näiteks võib nimetada trusti «Ordžonikidzeugol» eeskujulikke sööklaid, trusti «Leninneft» sööklaid, Krivoi Rogi linnas asuvat metallurgide sööklad ja teisi. Ent kahjuks on veel palju halvasti töötavaid sööklaid, mis kutsuvad esile elanikkonna õigustatud kaebusi. Ettevõtete direktorid ja ühiskondliku toitlustamise alal töötajad on kohustatud tarvitusele võtma abinõusid ettevõtete juures olevate sööklate töö põhjalikuks parandamiseks.

Mõned töötajad arvavad, et praegu on ühiskondlikule toitlustamisele miinuseks toidubaaride arvu kaunis kiire kasv. See on ebaõige arvamine.

Toidubaarid aitavad lahendada väga suurt ja tähtsat ülesannet — kindlustada võimalust võtta lõunavaheajal kiiresti head ja maitsvat einet. Meil tuleb laiendada hästikorraldatud, kultuursete toidubaaride võrku.

Selleks, et toidubaarid tuleksid paremini toime nende ette seatud suurte ülesannetega, tuleb neid võimalikult suuremal arvul üle viia iseteenindamisele, kasutades selle ala organiseerimisel kõike seda, mis on väärtuslikku meie maa ja välismaa kogemustes. See käib ka ettevõtete sööklate kohta.

Samuti tuleb tarvitusele võtta abinõud üliõpilassööklate ja einelaudade töö tunduvaks parandamiseks, organiseerida lõunate valmistamine üliõpilaste büdžette arvesse võttes.

Ühiskondliku toitlustamise ettevõtete töö tuleb korraldada nõnda, et külastaja ei kulutaks lõuna kättesaamist oodates palju aega, vaid kasutaks aega rahulikuks ja õigeks söömiseks.

Akadeemik Pavlov soovitas tungivalt, et söödaks ruttamata, aeglaselt, sest «kiire, hooletu söömise tõttu ei muutu toidu nautimine ja ärritus küllalt tugevaks, ja sellepärast ei teki vajalikul hulgal maomahla toidu seedimise alustamiseks» (Teosed, II kd., 1. rmt., lk. 262, v. k.).

Nõukogude perekonnale on tõsiseks kergenduseks laste toitlustamise õige organiseerimine koolis. Enamikus koolides on meil hästisisustatud einelauad. Kuid koolinoorte teenindamine einelaudades on ikka veel ebarahuldav; on puudus koolisööklatest. Koolide einelauad ja sööklad peavad olema spetsiaalselt kohandatud laste toitlustamiseks, arvesse võttes lapse kasvava organismi erilisi tarvidusi.

On vaja, et ühiskondliku toitlustamise ettevõtetes valmistataks roogasid mitmekesises sortimendis, et need road oleksid hästi kujundatud, meeldivad ja isuäratavad.

Laialdaselt tuleb organiseerida valmislõunate ja kulinnaartoodete väljastamine kojuviimiseks, mis samuti kergendab koduperenaise olukorda.

Tuleb parandada restoranide tööd, tõsta teenindamise kultuuri ja märksa kõrgendada mitmekesiste roogade valmistamise kvaliteeti. Töö tuleb korraldada nõnda, et restoranides käidaks kogu perekonnaga ja et restoranis oleks võimalik vastu võtta külalisi, pühitseda perekondlikku sündmust, et see oleks pidu mitte üksnes mehele, vaid ka naisele, sest külaliste vastuvõtmine kodus on ju pidupäevaks kõigile kodustele peale perenaise enese, kellele külalised kodus tähendavad alati suuri askeldusi ja suurt pingutust.

Lõpuks tuleb luua kord restoranide töös vaksalites, sadamates ja lennujaamades. Järsult tuleb parandada restoranvagnite tööd.

Töötajate teenindamisel massipidude ja demonstratsioonide ajal on samuti suur tähtsus. Selleks on tarvis rändettevõtteid. Niisuguste ettevõtete abil võib kiiresti organiseerida elanikkonna teenindamist igas linnaosas ja väljaspool linna.

Selleks, et edukalt lahendada ühiskondliku toitlustamise ettevõtete igakülgse arendamise probleemi, peame tarvitusele võtma kõik abinõud nende paremaks varustamiseks ajakohase sisseseadega. Ühiskondlikuks toitlustamiseks vajaliku iga liiki sisseseadete tootmist tuleb tunduvalt laiendada.

Ühiskondliku toitlustamise võrk, millesse käesoleva aasta algul kuulus 106 000 ühikut, s. t. mis 1940. aastaga võrreldes oli kasvanud 24,3 protsenti, ei saa meid enam rahuldada.

Ühiskondliku toitlustamise ettevõtete kasv jääb maha linnade majanduslikust arengust. On üsna rohkesti näiteid, isegi Moskvas, kus äsjaehitatud suured elamumassiivid omavad puudulikul arvul sööklaid ja toidubaare. Asundused Moskva linnas Novo-Pestšanaja tänava rajoonis ja «Tekstilštšiki» on seal elavate elanike arvu poolest võrdsed tervete linnadega, kuid seal ei ole ei sööklaid ega toidubaare. Need puudused tuleb kiiresti likvideerida. Aastail 1954—1956 on kavas avada 11 000 uut restorani, söök-

lat, toidubaari ja muud ühiskondliku toitlustamise ettevõtet.

Üheks abinõuks, mis kergendab meie naiste kodust tööd, on valmiskotlettide, lihast ja kalast poolfabrikaatide ning igasuguste kulinaartoodete tööstusliku tootmise ja kauplustes müümise suurendamine.

1955. aastal on ette nähtud suurendada viinivorstide ja sardellide valmistamist 1953. aastaga võrreldes rohkem kui kahekordseks, lihast poolfabrikaatide valmistamist kolmekordseks, pelmeenide valmistamist kahekordseks ja lihakotlettide valmistamist 1,8-kordseks. Järsult suureneb kalast poolfabrikaatide ja kalafilee, samuti lihast ja kalast kulinaartoodete valmistamine ja müük.

Meie nõukogude koduse elu-olu ümberkorraldamine nõuab laialdase rõivaõmblusateljeede ja -töökodade võrgu arendamist, samuti rõivaste müügi suurendamist.

Praegu on Nõukogude Liidus umbes 500 kergetööstuse süsteemi kuuluvat esimese klassi individuaalse rõivaõmblemise ateljeed ning mitu tuhat kohalikule ja kooperatiivtööstusele kuuluvat ateljeed. Peale selle teenindab meie maa elanikkonda õmblustöökodade ning jalatsi-, rõiva-, mööbli- ja teiste koduse majapidamise esemete parandustöökodade laialdane võrk; töökodade võrku kuulub üle 60 000 üksuse.

Sellest hoolimata ei ole senine rõivaõmblusateljeede arv ning remondi- ja parandustöökodade võrk ilmselt küllaldane meie elanikkonna kasvavate tarviduste rahuldamiseks ning paljud neist töökodadest töötavad veel halvasti.

Rõivaõmblusateljeede ja -töökodade laialdane arendamine, kvaliteetsete vabrikus valmistatud rõivaste müügi kiire suurendamine kergendavad samuti mõningal määral meie nõukogude naiste tööd, kes mõnikord on sunnitud õmblema rõivaid kodus. Tuleb kiiresti laiendada niisuguste ettevõtete võrku, mille ülesandeks on mitmeti kergendada naiste kodust tööd, nagu pesukodade, keemilise puhastuse, rõiva- ja jalatsiparandustöökodade ning teiste elutarbelise teenindamise ettevõtete võrku.

TÕSTA KAUBANDUSE KULTUURI

Mida rohkem on meie maal kaupu, seda suuremaid nõudeid esitab nõukogude tarbija mitte üksnes kaupade kvaliteedi, vaid ka kaubandusliku teenindamise kvaliteedi suh-

tes. Kaubandusorganisatsioonide üks tähtsamaid ülesandeid on järsult tõsta nõukogude kaubanduse kultuuri.

Kaubanduse kultuur ei tähenda mitte üksnes kaupluse ilusat väliskujundust, puhtust ja korda müügisaalis ja kõrvalruumides, vaid ka kaupade silmapaistvat ja ilusat väljapanekut, toodete rikkaliku ja mitmekesise sortimendi head näitamist ja kaupade kiiret müümist, ostjale täiendavate teenete osutamist — pealisriiete ümbertegemist, kangaste juurdelõikamist, kaupade kojutoimetamist jne.

Kaupluse täpne, kultuurne töö oleneb eeskätt kaupluse direktorist. Kaubandusettevõtte direktor peab olema hea organisaator, kaubandustöötajate kultuurne kasvataja, kaubanduse asjatundja, peab tähelepanelikult suhtuma ostjate nõuetesse kaupade kvaliteedi suhtes ja taotlema tõhuselt nende nõuete täitmist.

Meil on häid universaalmagazine, toiduainete- ja tööstuskaupade kauplusi, kus tõeliselt hoolitsetakse ostja mugavuste eest, kaubanduse kultuurse organiseerimise eest. Kuid kaubanduse kultuuri üldine tase ei vasta uutele nõuetele.

Kuhu kõlbab näiteks säärane, lubatagu öelda, hoolitsus ostja eest. Hiljuti kohustus Universaalmagasinide Peavalitsuse Naltšiki universaalmagasin toimetama ostja korterisse viimase poolt ostetud pianiino. Transportimisel ei võetud vaevaks muusikariista presendiga kinni katta. Pianiino sattus vihma kätte ja riknes. Ostja kaebuse peale tuli vastus: «Teie ise oleksite pidanud hoolitsema selle eest, et pianiino ei rikneks.»

Meie ülesanne seisab selles, et kaubakäibeplaanide eduka täitmise eest võideldes arendada sotsialistlikku võistlust elanikkonna eeskujulikuks teenindamiseks, laialdasemalt ilmutada ja juurutada novaatorlust kõigis kaubanduse lüli- des selleks, et tõsta kõik kaubandusettevõtted eesrindlike tasemele.

Üheks kaubanduse kultuuri tõstmise põhiküsimuseks on toidu- ja tööstuskaupade müümine heas ja ilusas paikendis.

Selles peab suurt osa etendama tööstus, kes on kohustatud oma töö ümber korraldama ja laskma maksimaalsel hulgal välja kaupu valmiskaalutud ja pakitud kujul. Kuid palju on ka kaubandustöötajaist. Sageli keeratakse kaubad paberisse lohakalt. Selleks, et osta kalamarja, kohupiima, hapukoort, mett, keedist, povidlot, peab ostja

kaupluse tulema oma taaraga, kuna aga tuleb saavutada, et tööstus annaks valmis taara nimetatud kaupade müümiseks.

Kui viimastel aastatel, vaatamata kõigile veel olemasolevatele tõsistele puudustele, on rea toidu- ja tööstuskaupade müümise kultuur siiski tõusnud, siis köögivilja ja kartulite müümise parandamiseks on veel väga vähe ära tehtud.

Paljud kaubandustöötajad on leppinud sellega, et kartuleid ja köögivilja sageli müüakse mustadena, koos mullaga, et rohelist köögivilja müüakse närtsinuna, et ostja peab nende saaduste järele tulles tingimata kaaša võtma korvi või koti. Niisugust olukorda ei või lubada. On aeg anda ostjale järk-järgult võimalus osta väljakaalutud kartuleid paberkottides või võrkudes, hapukapsast purkides või püttides.

Paljud kaubandusorganisatsioonide juhtivad töötajad ei hoolitse lihtsate mehhanismide tarvituselevõtmise eest, mis tõstavad müüjate tööviljakust, kergendavad märksa nende tööd, kindlustavad kaupade kiiremat ja õiget müümist. Ülesanne seisab selles, et igati kasutada lihtsaid mehhanisme, laialdasemalt juurutada uut tehnikat, mis hõlbustab kaubanduse kultuuri tõstmist.

Kaubanduse kultuur nõuab hästi korraldatud reklaami. Meie nõukogude reklaami ülesanded seisavad selles, et ta rahvale kaupadest täpseid andmeid andes aitaks luua uut nõudmist, kasvataks uut maitset ja uusi vajadusi, propageeriks uusi kaupu, selgitaks nende kasutamise viise.

Meie nõukogude reklaam on vaba liialdustest, mis esinevad kapitalistliku konkurentsi puhul. Ameerika Ühendriikides näiteks moodustasid reklaamikulud 1951. aastal 6,5 miljardit dollarit. Nende kulude ulatust iseloomustab see, et nad 2,3-kordselt ületavad Ameerika valitsuse kulutusi haridusele ja sotsiaalhoolekandele kokku. Reklaamiasjandus kapitalistlikes maades ei teeni tarbija huve, vaid on firmade vahel ostja pärast käimasoleva konkurentsi võitluse vahendiks ja sageli suunatud ostja ninapidi vedamisele.

Esikoht nõukogude reklaamis peab kuuluma õigele, täpsele, tabavale, kujukale sõnale, mis näitab ära kauba sisu, kvaliteedi ja omadused. Paljud mäletavad meie suure luuletaja Majakovski tabavaid, meeldejäävaid sõnu, mis ta kirjutas reklaami jaoks:

«Нет места
 сомнению
 и думе —
 всё для женщины
 только в ГУМЕ».

«Лучших сосок
 не было и нет, —
 готов сосать
 до старости лет».

«Для салатов, соусов и прочих ед
 лучшего масла
 не было и нет».

Meie reklaam on paljudel juhtudel hall, standardne ja paindumatu. Praegu võib kohata näiteks niisugust reklaami: «Jooge «Õlletööstuse Peavalitsuse» tehaste õlut.»

Meil tuleb reklaami arendada nagu kord ja kohus, teha see ostja kasulikuks abiliseks. Reklaamikorralduse parandamiseks tuleb organiseerida iganenud tööviiside asemel tänapäeva tasemel olev reklaami ja vitriinide jaoks inventari ja materjalide tootmine.

Kahjuks esineb kaebusi selle kohta, et müüjad on ostja vastu tähelepanematud, ebaviisakad, vahest isegi jämedad. See on lubamatu.

Nõukogude kaupluse töötaja peab suhtuma ostjasse lugupidavalt. Viisakuse alal tuleb meil veel palju samme edasi astuda. Viisakust on vähe kauplustes, trammides, on vähe tänavail. Ühiseks ülesandeks on tõsta viisakust üksteise vastu, naiste, laste vastu.

Kauplustes tuleb nõuda viisakat kohtlemist, meil aga puudub see väga sageli. Meie ei kasvata oma müüjaid alati vajalikus vaimus. Tõsi küll, paljudes kauplustes on müüjad tugevasti üle koormatud ja on sellepärast närvilised, kuid neid tuleb kasvatada nõnda, et nad suudaksid hoida oma närve, olla kannatlikud, suhtuksid ostjatesse heatahtlikult.

Kuhu kõlbab niisugune fakt, et Stalingradi universaalmagasinis üks kangaste osakonna müüja vastas ostjale, kui see küsis, kust saab osta bjassi: «Ega ma pole teadete büroo, kodanik.»

Kui meie nõukogude inimene läheb kauplusse, peab tal tõusma meeleolu õnnestunud ostude pärast, ostetud kaupade kvaliteedi ja välimuse pärast, ta peab olema veendunud, et tema ostud valmistavad kodus headmeelt perekonnaliikmetele — täiskasvanutele ja lastele. Niisugune meeleolu ei olene just viimases järjekorras ka sellest, kui-

das ostjat teenindatakse, missuguses vormis talle kaupu pakutakse, kui palju aega ta oma sisseostudele kulutab. Siit ka nõue kaubandustöötajale — olla vastutulelik ja viisakas ostja vastu.

Kaubandustöötajad omalt poolt paluvad, et ka ostjad oleksid viisakad nende vastu ja et peetaks lugu müüjate tööst. Sealjuures tuuakse fakte põhjendamatutest pretensioonidest, tihtilugu aga ka mõnede ostjate põlglikust suhtumisest müüjatesse.

Põlglik suhtumine nõukogude kaubandustöötajatesse on vana aja igand. Niisugusele suhtumisele on aeg teha lõpp. Meie nõukogude kaubandustöötajad on vabad kasusaamise ja kaupmehelikkuse vaimust. Nad on üheks sotsialismi töötajate väesalgaks ja peavad täitma rahva igapäevase teenindamise austavat ülesannet. Kaubandus on meil ammu saanud, nagu ütles seltsimees Stalin, meie oma, bolševistlikuks ürituseks ja kaubanduse alal töötajad, kui nad ainult töötavad ausalt, on meie revolutsioonilise, bolševistliku ürituse teostajad.

Riiklikus ja kooperatiivkaubanduses töötab üle kolme miljoni inimese. See on suur töötajate armee. Meie töö edu oleneb kaadri valiku, ettevalmistamise ja kasvatamise parandamisest.

NSV Liidu Ministrite Nõukogu ja NLKP Keskkomitee võtsid vastu otsuse anda NSV Liidu Kaubandusministeeriumi alluvusse viis kõrgemat õppeasutust, laiendades tunduvalt nendesse õppijate vastuvõtmist, ning üks instituut anda Tarbijate Kooperatiivide Keskliidu alluvusse. See lähendab kõrgemates õppeasutustes üliõpilaste õpetamist kaubanduse praktika vajadustele ja nõuetele ning tugevdab Kaubandusministeeriumi kõrgemate kaubanduslike õppeasutuste teaduslike töötajate abiga, ilma teaduseta aga ei saa me nüüd edasi liikuda ka kaubanduses.

Meil tuleb ka tunduvalt laiendada kõrgema ja keskhari-
dusega spetsialistide ettevalmistamist kaubandustöötajate hulgas, kellel on suured praktilised kogemused, juhtiva koosseisu kaheaastastel kursustel ja Kõrgemas Kaubanduskoolis, kuhu suurendatakse vastuvõttu 1200 inimeseni aastas. Tunduvalt suurendatakse vastuvõttu Üleliidulisse Kaubanduse Kaugõppe-Instituuti ning tehnikumide kaugõppeosakondadesse.

Tunduvalt tuleb laiendada müüjate, kokkade ja teiste massikutsealade töötajate ettevalmistamist kursuste võr-

gus, kaubandus- ja kulinaarkoolides ning individuaalselt ja brigaadides väljaõpetamise teel, mis on tähtsaks vahendiks kaadri ettevalmistamisel seitsmeklassilise kooli lõpetanud noorte hulgas.

Me oleme kohustatud aastail 1954—1955 iga aasta kaubandus- ja kulinaarõpilaste koolides ja spetsiaalsetes kaubanduskoolides ette valmistama kuni 25 000 inimest, individuaalselt ja brigaadides väljaõpetamise teel niisama suure hulga inimesi ning peale selle kursustel kaubandustöötajate kvalifikatsiooni tõstmise arvel kuni 128 000 inimest.

Paljude kaubandusorganisatsioonide juhtivad töötajad on ikka veel hooletud kaadri valimisel, ei õpi kaadrit tundma praktilises töös.

Kaubandustöötajaile on usaldatud suured kaubalised ja materiaalsed varad, mida nad peavad hoidma nagu silmatera. Kuid kaubandusvõrgus esineb ikka veel raiskamise ja riisumise fakte.

Revisjone on küll läbi viidud sageli, peaaegu iga kuu, kuid paljud neist on olnud pealiskaudsed. Nüüd on otsustatud korraldada revisjone mitte nii sageli, kuid hoolikamalt, rakendades selleks kõrgema kvalifikatsiooniga töötajaid.

Kaubandustöötajate ülesanne riiklike vahendite ja materiaalsete varade säilimise kindlustamise alal seisab selles, et luua niisugune olukord, kus on võimatu raiskamine ja riisumine, kindlustada õigeaegseid ja kvaliteetseid dokumentaalseid revisjone ja inventuure kauplustes, ladudes ja baasides.

Me oleme nõukogude kaubanduse suure õitsengu künnisel, ja ajakirjandus on üks vahend selleks, et kindlustada meie partei joone elluviimist kaubanduses. Sellepärast ei ole praegusel momendil kaubandusliku ajalehe loomine, mis hakkab ilmuma 1953. aasta novembris, mitte juhuslik, vaid tähendusrikas.

Meil on nüüd tungivalt vaja üleliidulist ajalehte eesrindlike kogemuste levitamiseks, selleks, et oskuslikult ja kiiresti tabada ja kilbile tõsta uut, eesrindlikku, perspektiivset kaubanduses ja piitsutada iganenut, rutiinilist.

Ajalehes peab alati kõlama tarbija hääl tema nõudmisega kaubanduse ja tööstuse vastu, et ta kaubanduslikku ajalehte lugedes võiks sealt leida seda, mis huvitab ka teda, mitte aga ainult nõukogude kaubanduse töötajaid.

Üheks tähtsaks kaubandusliku teenindamise parandamise tingimuseks on kaupluste, sööklate, restoranide, kohvikute ja toidubaaride töötamine nendel tundidel, mis on kõige sobivamad ostjate laiadele hulkadele.

Viimastel kuudel on igas vabariigis, igas linnas kinnitatud uued kaupluste, sööklate, restoranide, kohvikute, toidubaaride lahtioleku ajad, paljud neist on hakanud töötama suurema vahetuste arvuga. Sealjuures on arvestatud kohalike tingimusi ja iseärasusi, kaubandusettevõtete mitmesuguste kategooriate töö spetsiifikat, mida varem ei olnud.

TUGEVDADA KAUBANDUSE MATERIAALSET JA TEHNILIST BAASI

Sõjajärgsetel aastatel on avatud 136 000 uut kauplust ja 85 000 kioskit, on suurenenud spetsialiseeritud kaupluste võrk, mida praegu on ligi 43 000. Spetsialiseeritud kaupluste erikaal linnade ja töölisasulate üldises kaubandusvõrgus moodustab 45 protsenti.

Eriti kiiresti on sõjajärgsel perioodil kasvanud spetsialiseeritud kaupluste võrk, mis kõigi kaubandussüsteemide osas suurenes 1953. aastal järgmises ulatuses:

	1940. aastaga võrreldes	1950. aastaga võrreldes
Jalatsite müügi osas	8,6 korda	3,1 korda
Kangaskaupade müügi osas	4,3 „	1,9 „
Rõivaste müügi osas	6,3 „	1,7 „

Spetsialiseeritud kauplustes luuakse rohkem mugavusi ostjatele, õpitakse täielikumalt tundma ostjate nõudmist.

Kuid jaekaubakäibe kasv meie maal on toimunud tunduvalt kiiremini kaubandusettevõtete võrgu arenemisest. Jaekaubakäive suureneb 1953. aastal 1940. aastaga võrreldes kõrvutatavates hindades 79 protsenti, kuna aga jaekaubandusettevõtete arv oli käesoleva aasta alguseks kasvanud ainult 8,4 protsenti ja töökohtade arv nendes 7,8 protsenti. See on kahtlemata avaldanud mõju ostjate teenindamise kvaliteedile ja tekitanud kaupluste ülekoormatuse reas linnades.

Tuleb märkida, et viimasel ajal teevad Söetööstuse Ministerium, Naftatööstuse Ministerium ja ka Metallurgiatööstuse Ministerium suurt tööd hästi sisustatud kaupluste ja sööklate ehitamise alal kaevandustes, tööndusettevõtete ja tehaste juurde. Kuid rida kaubandusorganisatsioone ei täida rahuldavalt ülesannet kaubandusvõrgu arendamise alal 1953. aastal.

Ukraina NSV kohalikes kaubastutes (minister sm. Sahnovski) suurenes kaupluste arv esimesel poolaastal ainult 60 võrra, kusjuures aastaülesanne näeb ette 285; Valgevene NSV-s (minister sm. Kotovodov) suurenes võrk esimesel poolaastal ainult 21 kaupluse võrra, kuna aasta plaanis on ette nähtud 77.

Erilist tähelepanu tuleb pöörata esinevatele lubamatutele faktidele, et töötavaid kauplusi väga mitmesugustel põhjustel suletakse. Käesoleva aasta esimesel poolel suleti mitmesugustel põhjustel 1940 kauplust.

Näiteks avas Ukraina Kaubandusministerium 218 kauplust ja sulges samal ajal 158 kauplust; Valgevene NSV Kaubandusministerium avas 44 ja sulges 23 kauplust; Aserbaidžani NSV Kaubandusministerium avas 28 ja sulges 26 kauplust. Nende ministeriumide töö kaupluste organiseerimise alal läheb tühja.

Kohalike kaubandusorganite teadmisel jätkub seniajani kaubanduslike ruumide äravõtmine ja nende kasutamine muuks otstarbeks.

Kemerovo, Alma-Ata, Karaganda, Vorošilovgradi, Nikolajevi, Vilniuse ja Frunze linnas rikutakse valitsuse määrusi ja üht osa kaubanduse jaoks ettenähtud esimestest korrustest uutes majades antakse kasutamisele mittekaubanduslikuks otstarbeks.

Moskvas, kus kaubandusvõrk töötab suure ülekoormatusega, on uute elamute esimestel korrustel üle 100 muuks otstarbeks kasutatava kaupluseruumi. NSV Liidu Kaubandusministerium koos Moskva Nõukoguga võtab tarvitusele abinõusid, et need ruumid vabastataks ja et neid otseselt kasutataks kaubanduslikuks otstarbeks. Samasugused abinõud tuleb tarvitusele võtta ka teistes Nõukogude Liidu linnades.

Kaupluste paigutamine on reas kohtades toimunud stiihiliselt, ja kohalikud kaubandusorganid ei võta tarvitusele vajalikke abinõusid, et see töö muutuks organiseerituks.

Suurt osa puudusi kaubandusvõrgu organiseerimise alal

saab likvideerida sel teel, et võetakse tarvitusele abinõud töötavate kaubandusettevõtete suurendamiseks linnades, kus see on otstarbekohane ja ostjate parema teenindamise huvides.

Moskva linna kaubandusorganisatsioonid organiseerisid 1952. ja 1953. aastal 88 suurendatud toiduainete- ja tööstuskaupade kauplust 182 väikese kaupluse ühendamise ning 19 mittekaubanduslikuks otstarbeks kasutatava ruumi ära kasutamise teel. Peale Moskva suurendatakse kauplusi ka reas teistes linnades — Leningradis, Riias, Kiievis, Odesas. See on alles suure ja kasuliku töö algus.

Paljude kaupluste tehniline seisukord on halb ja nende ruumid nõuavad kapitaalremonti. Hoonete valdajad on tavaliselt keeldunud kapitaalremonti tegemast ja kaubandusorganisatsioonidel ei olnud õigust kulutada summasid nende poolt üüritud ruumide kapitaalremondiks. Nüüd on kõigile kaubandusorganisatsioonidele antud õigus kulutada kuni 50 protsenti üürist üüritavate kaubanduslike ruumide kapitaalremondiks.

Mahajäämise likvideerimiseks jaekaubandusvõrgu arendamise alal on kavandatud ehitada ja avada aastail 1954—1956 linnades ja maal 40 000 kauplust 19 000 kaupluse vastu, mis ehitati eelnenud kolme aasta jooksul.

Lähema kolme aasta jooksul kavatakse ehitada 100 suurt ja keskmist universaalmagasinist oblastikeskustes ja tööstuslinnades.

Järsult suurenevad kapitaalmahutused kaubanduse materiaalsesse ja tehnilisse baasi. 1954. aastaks on Kaubandusministeeriumile selleks otstarbeks eraldatud 1700 miljonit rubla 750 miljoni rubla vastu 1953. aastal ehk peaaegu 2,3 korda rohkem.

Lähemal ajal avatakse Moskvas Punasel väljakul Nõukogude Liidu suurim universaalmagasin — GUM, mis varustatakse eesrindliku ajakohase kaubandustehnikaga.

Revolutsioonieelsel ajal oli Punase väljaku ääres asuvates hoonetes, mis nüüd on vabastatud seal olnud asutustest ja ehitatakse ümber GUM-i jaoks, umbes 240 paljude firmade väikest kaubandusettevõtet. Universaalmagasinis — GUM-is leiab nõukogude tarbija endale väga laialdases sortimendis ja kõrge kvaliteediga kaupu.

Universaalmagasinis organiseeritakse suured töökojad meeste ja naiste riiete õmblemiseks individuaaltellimiste järgi. GUM-i esimesel korrusel avatakse Gastronoomia-

kaupluste Peavalitsuse kõige suurem toiduainetekauplus. GUM-is hakkab üheaegselt töötama üle 1000 müüja ja lettide kogupikkus moodustab seal 2,5 kilomeetrit.

Ei ole kahtlust, et uus GUM ei sarnane vana GUM-iga. Igal juhul see, mis omal aja Majakovski ütles GUM-i kohta, sobib pigem uue GUM-i kohta. Ta kirjutas reklaamis järgmist: «Всё, что требует желудок, тело или ум — всё человеку предоставляет ГУМ». Me tahame teha nii, et kaubandus joonduks GUM-i järgi.

Moskvas asuva endise Lubjanski passaaži ruumides, mis on praegu mitmesuguste asutuste kasutuses, kavatakse organiseerida 300 töökohaga universaalmagasin «Laste Maailm». Sellest saab laste GUM väikestele nõukogude tarbijatele. Peale selle tuleb organiseerida veel mitu suurt kauplust.

1949. aastal oli ainult 5 protsenti riiklikele kaubandusorganisatsioonidele kuuluvatest toiduainetekauplustest ja sööklatest varustatud külmutusseadmetega.

1. juuliks 1953 oli riiklike kaubandusorganisatsioonide kauplustes ja sööklates kompressorite arv 1949. aastaga võrreldes suurenenud peaaegu seitsmekordseks ja 1940. aastaga võrreldes 12,5-kordseks.

Ainuüksi NSV Liidu Kaubandusministeeriumi süsteemis oli käesoleva aasta alguseks 54 protsenti kõigist kauplustest, mis müüvad kiirestiriknevaid kaupu, ja 50 protsenti ühiskondliku toitlustamise ettevõtetest varustatud külmutusmasinatega.

Lähema kolme aasta jooksul on kavas suurendada külmutuskompressorite ja külmutusseadmete tootmine vähemalt kolmekordseks, parandades ja täiustades ühtlasi nende konstruktsiooni.

Tuleb juhtida tähelepanu sellele faktile, et NSV Liidu Kaubandusministeeriumi kaubandusorganisatsioonides on üles seadmata 1010 kompressorit ja 1400 mitmesugust külmutusseadet. See on lubamatu. On vaja lähemate kuude jooksul sisseseadet üles seada!

Sõjajärgsetel aastatel on NSV Liidu Kaubandusministeerium suurendanud ühiskondliku toitlustamise ettevõtetele tehnoloogilise sisseseadet tootmist viiekordseks. Kuid väljalastava sisseseadet hulk ei ole küllaldane ja ühiskondliku toitlustamise ettevõtete tehnilise varustamise tase on ikka veel madal.

Halvasti on meil lugu kassaaparaatidega.

Me kavatseme seda olukorda parandada Masinatööstuse Ministeeriumi abiga.

Tuleb tunnistada vääraks praegune praktika, kus kaubandusliku ja tehnoloogilise sisseseade tootmine lasub põhiliselt NSV Liidu Kaubandusministeeriumi õlgadel, samal ajal kui tööstuslikud ministeeriumid, kellel on selleks märksa suuremad võimalused, on sellest kohustusest vabastatud. Nüüd on võetud tarvitusele abinõud selleks, et laialdaselt kaasa tõmmata ajakohase sisseseade ja inventari tootmisele riiklik ja kohalik tööstus ning töönduskooperatsioon.

On aeg loobuda kaubandusliku sisseseade jaotamise halvast praktikast ja lähemal ajal suurtes linnades üle minna kaubandusliku sisseseade laialdasele jaemüügile, milleks juba 1954. aastal täiendavalt avada kuni 100 kauplust.

Kaubanduse õigeks organiseerimiseks on väga suure tähtsusega hästikorraldatud laomajandus.

Praegu on kaubaladude majandus täiesti laokil, olles üheks piduriks jaekaubanduse pideva varustamise alal vajalikus sortimendis kaupadega, samuti suure ja järjest kasvava kaupadehulga rikkematult ja kadudeta säilitamise alal.

Ainult külmutusladude alal oleme astunud väga suure sammu edasi, ja nende pindala on 1940. aastaga võrreldes kahekordistunud. Tehnilise taseme seisukohalt võib meie külmutusmajandus võistelda iga arenenud kapitalistliku maa külmutushoonetega.

Silmas pidades elanikkonnale kiirestiriknevate toiduainete — liha, või, kala, munade, puuvilja — tootmise eriti kiire kasvu perspektiivi, on vaja ellu viia külmutushoonete ehitamise uus programm, et nende arvu 1956. aastal suurendada 1950. aastaga võrreldes 2,2-kordseks.

Külmutushooned tuleb õigesti paigutada kogu maal, et kõigil vähegi tähtsatel linnadel ja töölisasulatel oleksid külmutushooned kiirestiriknevate toiduainete korralikuks säilitamiseks.

Laomajandus teiste toidukaupade ja eriti tööstuskaupade säilitamiseks on lubamatus olukorras. Mõnevõrragi suuremaid, tänapäeva kaubanduse nõuetele vastavaid laotevõtteid ajakohase tehnika baasil ei ole viimastel aastatel ehitatud.

Kuid hulgikaubanduse organisatsioonide toidukaupade ladude maht ei ole 1953. aastal veel saavutanud sõjajärgset

taset ning moodustab 300 000 tonni 528 000 tonni vastu 1940. aastal.

Sõjajärgsel perioodil ei ole täielikult likvideeritud sõja läbi tekkinud purustused ega ole ehitatud vähegi tõsisel hulgal tänapäeva nõuetele vastavaid hoidlaid köögivilja ja kartulite jaoks. Veel enam, osa ajutistest hoidlatest on lagunened. Kõik see on viinud selleni, et köögiviljahoidlate ja kartulihoidlate maht oli käesoleva aasta 1. jaanuaril 2 396 000 tonni, seega 30. protsendi võrra väiksem kui 1940. aastal.

On selge, et elanikkonna pidevaks varustamiseks köögivilja ja kartulite tootmise igakülgse arendamise alal NLKP Keskkomitee septembripileenumi poolt seatud ülesannete valguses on väga pakiliseks ülesandeks taastada kiirest tempos köögivilja- ja kartulihoidlate sõjaeelne tase ning see ületada, varustades neid uue tehnikaga.

Tuleb samuti juurutada lihtsaimat säilitamisviisi kartulite ja köögivilja kuhjades säilitamise teel suurtes kogustes, vähemalt 500 000—600 000 tonni aastas.

Tööstuskaupade laod on tavaliselt väikesed, laialipillatud, on ebakohastes ruumides, mis ei võimalda organiseerida jaemüügiks vajalikku kaupade sorteerimist.

Hiljuti tegi Jalatsikaubanduse Peavalitsuse Novosibirski oblasti kaubandusbaasi esindaja Kaubandusministeeriumis nõupidamisel teatavaks, et baas, mis varustab kogu Novosibirski oblastit selle oblasti jalatsitööstuse toodanguga ja teistest linnadest saadava toodanguga, töötab kuues eri laos. Selleks, et koostada kauplustele iga liiki ja mõõtu jalatsite täielikku sortimenti, tuleb saata autod kõigisse nendesse ladudesse.

Suures tööstuskeskuses — Sverdlovski linnas — kasutab kohalik tööstuskaubastu nelja laoruumi, mis asuvad nelja kilomeetri pikkuse raadiuse ulatuses, Vorosilovgradis on toidukaubastul kuus laoruumi, mis asuvad linna neljas punktis, ja linna tööstuskaubastu kasutab kaheksat ladu, mille iga pindala on 75—80 ruutmeetrit.

Muidugi töötavad head organisatorid ka siis korralt, kui ladusid ei jätku. Sellepärast tuleb parandada hulgi-kaubandust, ära ootamata, kuni me jõuame ehitada palju häid ladusid. Tuleb kohe võtta tarvitusele praktilisi abinõusid jaekaubanduse teenindamise parandamiseks.

Uute ladude ehitamisel on võetud printsiipiaalselt ebaõige joon. Praegu ehitab iga hulgikaubandusorganisatsioon

endale üksikuid iseseisvaid väikesi ladusid linna mitmesugustes servades, säilitades hulgiladude territoriaalse laialipillatuse, mis takistab jaekaubanduse varustamist.

On täiesti selge, et ka ehitustöö odavamaks muutmiseks ning eriti selleks, et odavamaks muuta ladude ekspluaateerimist ja kindlustada laadimistööde mehhaniseerimise juurutamist, tuleb ehitada hulgiladusid, mis on koondatud ühele platsile, ühte hoonesse või hoonete gruppi, väikestes linnades ühte kohta ja suurlinnades linna mitmesse tähtsamasse rajooni.

See võimaldab järsult vähendada laomajanduse kulusid ning administratiiv- ja abipersonali, peasjalikult aga kindlustada väga suurt ratsionaliseerimist kaupade toimetamisel jaekauplustesse. See võimaldab samuti ühes kogukaubavagunis saata korraga väikestele kaubandusorganisatsioonidele toodangut mitmest hulgikontorist, selle asemel, et iga organisatsioon, nagu seda tehakse praegu, saadaks teisele organisatsioonile terve vagunitäie kaupu, koormates selle ladusid üle kaheks-kolmeks kaubanduskuuks.

Nüüd on valitsuse poolt kinnitatud laialdane programm külmutushoonete, toidu- ja tööstuskaupade hoidmiseks hulgiladude, köögivilja- ja kartulihoidlate ning kohalike kaubanduskontorite väikehulgiladude ehitamiseks.

1956. aasta lõpuks suurendatakse praeguse tasemega võrreldes: külmutushoonete mahtu 60 protsendi võrra; ladude pindala kuivade toidukaupade ning veini- ja viinatoonide hoidmiseks 110 protsendi võrra; ladude pindala tööstuskaupade hoidmiseks 70 protsendi võrra; köögivilja- ja kartulihoidlate mahtu 700 000 tonni ehk 30 protsendi võrra; kohalike kaubanduskontorite ja tööliste varustamise osakondade väikehulgiladude pindala 1 200 000 ruutmeetri ehk samuti 30 protsendi võrra.

Laialipillatud ladude asemele, kellel on oma administratiivaparatuur ja suured käibekulud, me peame organiseerima suured, koopereeritud laod, kus laadimine ja laosisemised operatsioonid oleksid täielikult mehhaniseeritud ja kus ekspeditsioon oleks ühine.

Ladude organiseerimise ratsionaalseks vormiks on üldkasutatavad laod. 1954. aastal on kavas hakata ehitama suuri hulgiladusid Moskvast, Leningradist, Bakuust, Rostovist, Kuibõševist, Stalinost ja teistes linnades.

Ladusid on vaja mitte üksnes jooksva tagavara jaoks, vaid vaja on ka suurt ladude pindala kaupade hooajataga-

varade hoidmiseks, et kindlustada nendega elanikkonna varustamist kogu aasta kestel vajalikus sortimendis. Näiteks viltide tootmise vabrik töötab kogu aasta, kuid elanikkond hakkab vilte ostma sügisel või talve algul. Tähendab, on vaja ladusid nende kaupade hoidmiseks suvel. Samasugune lugu on kalossidega, suveriitega ja kõigi teiste hooajakaupadega, mida toodetakse kogu aasta, kuid mille tarbimine on hooajaline.

Meil on aga vahest nii, et siis, kui algavad külmad, ei jätku kauplustes vilte, kevadel ja suvel aga, kui vilte pole vaja, on neid kauplustes olemas. Samasugune lugu on teiste hooajakaupadega: kevadel ei jätku suveriideid ja -jalatseid, talvel aga on kauplused neid tungil täis.

Niisama terav on küsimus hooajatagavaraga toiduainete — või, liha, kala ja suhkruga, mille tootmine on hooajaline, kuid tarbimine on alaline.

Kõrvuti laomajandusega on kaubandusele suure tähtsusega autotransport.

Hoolimata autode nappusest kaubandusorganisatsioonides kasutatakse neid halvasti.

Suhkrukaubanduse Peavalitsus ei kasuta 52 protsenti oma transpordist ja soolakaubanduse kontor ekspluateerib autosid veelgi halvemini: temal on 62 protsenti autodest kasutamata.

Sellele tuleb lisada autode suured seisuajad hankijate baasides ja ladudes laadimise ja dokumentide vormistamise ootel.

Autotranspordi ebarahuldava töö üheks peamiseks põhjuseks on tema suur laialipillatus arvukate väikese võimsusega majanditena.

On vaja 1954. aasta jooksul lõpule viia alatud töö väikeste automajandite ühendamise alal suurteks automajanditeks.

Tuleb järk-järgult üha laiemalt rahvatarbekaupade vedamisele kaasa tõmmata Autotranspordi Ministeeriumi autosid.

Selleks, et parandada kaubanduse organiseerimist ja kindlustada kaupade toimetamist kauplustesse heas seisukorras, tuleb meil lähemal ajal laialdaselt kasutusele võtta spetsialiseeritud autotransport.

Kahjuks veetakse seniajani spetsialiseeritud transpordivahendite väga väikese arvu tõttu suurt osa kiirestiriknevaid kaupu, rõivaid, mööblit ja teisi kaupu tavalistel

veoautodel hunnikusse laotuna, mille tagajärjel kaubad riknevad ja kaotavad kaubalise väljanägemise.

Meie ülesandeks on põhjalikult ümber korraldada toidu- ja tööstuskaupade vedamine ning lähema kahe-kolme aasta jooksul viia spetsialiseeritud kaubanduslike autode park vähemalt 20 000 autoni. Spetsialiseeritud autod peavad ühtlasi olema veetava kauba näitlikuks reklaamiks. Need transpordivahendid peavad teataval määral ka elavamaks tegema ja kaunistama tänavaid ning valmistama rõõmu tarbija silmale.

Siinemaani valmistas NSV Liidu Kaubandusministeerium endale ise spetsiaalseid autokeresid ja ei tulnud sellega muidugi toime. Nüüd on valitsus pannud autokerede tootmise Masinatööstuse Ministeeriumile, kes peab kindlustama spetsialiseeritud kerede valmistamise ja spetsiaalsete autode väljalaskmise ning eeskätt leiva, kiirestiriknevate toiduainete, rõivaste, mööbli vedamiseks, samuti auto-köökid, auto-einelaudade ja auto-rändkaupluste, autobusside šassiidele ehitatud auto-kaupluste ning järelvankritega autode väljalaskmise.

Kaupade pealelaadimine hankijate baasides peab toimuma hankijate jõudude ja vahenditega ning mahalaadimine kaubandusettevõtetes kaubandusorganisatsioonide jõududega.

Ei tohi leppida niisuguse olukorraga, kus autodega kaupade vedamisel laadijad istuvad kaupade otsas. Meil tuleb kiiremini teha lõpp sellele kahjulikule praktikale, kus laadijaid sõidutatakse autodel kaupade pealelaadimise kohast mahalaadimise kohale.

Tähtsaks hoovaks olukorra parandamiseks kaupade toimetamise alal autodega kaubandusvõrku on vedude tsentraliseerimine.

Kaupade tsentraliseeritud kättetoimetamisel spetsialiseeritud autotranspordiga on peale teiste eeliste see eelis, et see tõsiselt vähendab kulusid, millel on suur riiklik tähtsus.

KOOPERATIIV- JA KOLHOOSIKAUBANDUSE EDASIARENDAMISEST

Kolhoosikorra võidu tulemusena on meie küla ilme põhjalikult muutunud. Sellepärast me peame esitama teistsugused nõudmised kaubandusele maal.

Meie sotsialistlikus ühiskonnas soodustab linna ja maa vahelise kaubakäibe kasv töölisklassi ja talurahva liidu tugevnemist. Koostöö kaubandusalane vorm täiendab töölisklassi ja talurahva koostöö tootmisalast vormi.

Masina-traktorijaam — tööstuskeskus maal — kindlustab nõukogude tööstuse poolt valmistatud tootmisvahenditega põllumajanduslike tööde läbiviimise ja saab naturaaltasu korras põllumajanduselt ühe osa selle toodangust.

Nõukogude kaubandus annab maale peamiselt tarbimisesemeid — sotsialistliku tööstuse toodangut ja toimetab linnale kätte põllumajanduse toodangut.

Niisiis, ühelt poolt masina-traktorijaamad ja teiselt poolt nõukogude kaubandus — need on kaks ülitähtsat kanalit toodete vahetamiseks sotsialistliku tööstuse ja kolhoositootmise vahel, majanduslikuks koostööks linna ja maa vahel.

Kiires tempos kasvab ka kaubandus maal. Kaubakäive maal on 1953. aastal 1925. aastaga võrreldes suurenenud 7,9-kordseks (kõrvutatavates hindades) ja tunduvalt ületanud sõjaeelse, 1940. aasta kaubakäibe.

Käesoleval aastal tarvitusele võetud täiendavad abinõud kaubakäibe tunduvalks arendamiseks meie maal on tõsiselt suurendanud ka kaubakäivet külas. Kui tarbijate kooperatsiooni kaubakäive 1953. aasta esimeses kvartalis suurenes mõõdunud aasta sama perioodiga võrreldes 3,5 protsenti, siis juba käesoleva aasta teises kvartalis suurenes see mõõdunud aasta vastava perioodiga võrreldes 28 protsenti ja 1953. aasta kolmandas kvartalis 27,5 protsenti. See kõneleb sellest, et ka kaubanduses maal on alanud järsk tõus.

On muutunud kaubanduse struktuur maal. Nüüd lähevad maaelanikkonna nõudmised isiklike tarbeesemete järele üha rohkem linnaelanikkonna nõudmistele.

On huvitav ära tuua sellised andmed. 1924/25. aastal moodustasid sool, petrooleum, tikud, majapidamisseeb ja puuvillane riie umbes 35 protsenti kooperatsiooni kogu kaubakäibest maal, 1952. aastal aga moodustasid need kaubad kõigest 18 protsenti käibest maal, kuigi nad olid kvantitatiivses suhtes järsult suurenenud.

Kui riide müük 1952. aastal tervikuna suurenes tarbijate kooperatsiooni süsteemis 1940. aastaga võrreldes 41 protsenti (kõrvutatavates hindades), siis siidriide müük suurenes 3,1-kordseks. Siidkleitide müük maal on viimase kolme aasta jooksul suurenenud 5-kordseks, villaste üli-

kondade müük 2,6-kordseks ja villaste palitute müük 2,2-kordseks. 1953. aastal müüakse maal jalgrattaid 6 korda, raadioaparaate 13,6 korda, õmblusmasinaid 6 korda ja fotoaparaate 4,8 korda rohkem kui 1940. aastal. See on selektatav kolhoositalurahva ja maaintelligentsi heaolu kasvuga.

Nõukogude külas oli 1952. aastal 1913. aastaga võrreldes 7 korda rohkem õpetajaid, 30 korda rohkem agronoomide ja teisi põllumajanduse spetsialiste ning 7 korda rohkem arste. Meie nõukogude külas on ligi 2 miljonit põllumajanduse mehhanisaatorit.

Praegu läheb maale sadu tuhandeid spetsialiste, loomulikult hakkavad nad esitama uusi nõudmisi, nad ütlevad: andke linna tüüpi ülikondi; veel suuremal hulgal hakatakse nõudma siidriiet, see aga tähendab: tuleb uut moodi arendada kaubandust. Kaubandustöötajad ise peavad muutuma, et nad vastaksid kolhoosiküla nõuetele.

Kui 1925. aastal, s. o. enne meie põllumajanduse kollektiviseerimist, müüdi meie maal trükitud väljaannete koguväljalaskest külas kõigest 4,6 protsenti, siis 1952. aastal müüdi 25,9 protsenti.

Kadett Šingarev kirjeldas raamatus «Väljasurev küla» Voroneži oblastis asuvate Novo-Životinnoje ja Mohhovatka küla elu aastail 1900—1907 ning näitas selles raamatus ära, et ringkäigul nende kahe küla taludes leiti kõigest 113 raamatut, kusjuures suurem osa neist olid evangeeliumid ja palveraamatud.

Kuivõrd hämmastav on nõukogude külas toimunud muudatus, näitab kas või see fakt, et neid külasid praegu teenindavad tarbijate kooperatiivid müüsid ainuüksi 1953. aasta esimesel poolel üle 1100 raamatu, rääkimata sellest, et peaaegu iga kolhoosipere nendes külades on ajalehtede tellija.

Ehitustööde suurenenud maht maal on esile kutsunud määratu suure nõudmise ehitusmaterjalide järele. Viimase aasta jooksul on valitsus tarvitusele võtnud abinõud ehitusmaterjalide müügi tunduvaks suurendamiseks maal. 1953. aastal müüakse maal rohkem kui 1940. aastal: metsa ja metsamaterjale 13,3 korda ehk 4,5 korda rohkem kui kogu esimesel sõjajärgsel viisaastakul, tsementi — 43 korda rohkem, ehk kaks korda rohkem kui viisaastaku jooksul; katusepappi — peaaegu 20 korda rohkem, ehk 2,5 korda rohkem kui viisaastaku jooksul; naelu — 4,5 korda rohkem, ehk kaks korda rohkem kui aastail 1946—1950.

Kõik see kõneleb sellest, et küla on täiesti teistsugusel arenguetapil ja kooperatsioon omandab uue tähenduse, võttes enda peale uusi ülesandeid.

Meie oleme kohustatud võimalikult kiiremini likvideerima puudused, mis esinevad ehitusmaterjalide müügis maal.

Põllumajanduse tehniline rekonstrueerimine on viimastel aastatel kutsunud ellu ka uued kaubandusharud maal — seda on eriti tootmises vajalike kaupade müük. 1953. aastal eraldati müügiks maal veoautosid peaaegu niisama palju, kui neid eraldati viie aasta jooksul, alates 1946. aastast 1950. aastani, mõlemad kaasa arvatud, arvestamata seda, mida anti masina-traktorijaamadele.

Tarbijate kooperatsiooni töötajate ülesanne seisab selles, et tootmises vajalike kaupade müük toimuks pidevalt.

Tarbijate kooperatsioon on võimas ühiskondlik kaubandusorganisatsioon. Ta ühendab rohkem kui 32 miljonit liiget. Kuid kaubandus maal jääb maha maaelanikkonna järjest kasvavatest nõudmistest.

Esiteks ei varusta tarbijate kooperatsioon maaelanikkonda paljude kaupadega, mille järele on elanikkonna hulgas nõudmine. Isegi seni ajani on veel likvideerimata niisugused tarbijate kooperatsiooni häbistavad faktid, nagu seda on vaheajad pidevalt nõutavate kaupade — petrooleumi, tikkude ja soola — müügis, mida kooperatsioonile antakse piiramatul hulgal.

Näiteks ei müünud Primorje krais asuv Uglovoje tarbijate kooperatiiv petrooleumi kogu 1952. aasta jooksul. Smolenski oblastis asuva Vjazma tarbijate kooperatiivi kaupluses ei olnud 1953. aasta aprillis müügil petrooleumi 20 päeva jooksul.

Teiseks õpivad tarbijate kooperatsiooni organisatsioonid puudulikult tundma maaelanikkonna nõudmisi kaupade järele, üksikutel juhtudel aga ei võta neid nõudmisi arvesse.

Kolmandaks ei pöörata maal kaubandusvõrgu arendamise küsimusele vajalikku tähelepanu. Tarbijate kooperatsiooni kaupluste ja poodide arv ei ole jõudnud sõjaeelsele tasemele okupatsiooni all olnud rajoonide arvel, kus kaubandusvõrk ei ole veel täielikult taastatud, ja moodustab sõjaeelse tasemega võrreldes Ukraina NSV-s 88,3 protsenti, Valgevene NSV-s 80,4 protsenti ja Smolenski oblastis 82 protsenti.

Tarbijate Kooperatiivide Keskliit on kohustatud tarvitusele võtma abinõud selleks, et lähema kahe-kolme aasta

jooksul likvideerida mahajäämine jaekaubandusvõrgu arendamises maal. Lisaks statsionaarsele võrgule tuleb organiseerida mitu tuhat ringiliikuvat auto-kauplust väikeste asulate teenindamiseks range sõiduplaani järgi regulaarsete sõitude sooritamise teel.

Kuidas oli varem? Tassiti seljas riidekaupu, niiti, nõelu, müüdi vankritelt. Nüüd me võime autodel organiseerida rändkaubandust selleks, et auto-kauplused tuleksid kindla sõiduplaani järgi külasse: 10. kuupäeval ühte punkti, 15. kuupäeval teise punkti, jääksid kaheks päevaks paigale, müüksid kaupa ja sõidaksid siis ära. Kas me siis ei saa kohandada mõni tuhat autobussi järelevankritega, et seal oleks kõiki majapidamistarbeid. Seda kõike saab ja tuleb teha.

Kolhoosikaubandus on nõukogude kaubanduse tähtis koostusosa. Selle kaubandusvormi edasiarendamiseks on olemas kõik tingimused. Kuid kaubandustöötajad kohtadel abistavad kolhoose ja kolhoosnikuid puudulikult põllumajandussaaduste ülejääkide müügi organiseerimises ja juhivad halvasti kolhoositurgude tööd.

Meie maal on olemas laialdaselt arenenud kolhoositurgude võrk. 1. jaanuaril 1953 oli NSV Liidus 8474 turgu, neist 4100 turgu linnades ja 4374 turgu maa-asulates. Kolhoosid ja kolhoosnikud viivad iga aasta turgudele ja müüvad seal suurel hulgal toiduaineid.

Viimase seitsme aasta jooksul (aastail 1946—1952) on turgude heakorrastamiseks kulutatud üks miljard rubla ja 1953. aastal suunatakse selleks otstarbeks 226 miljonit rubla. Nende aastate jooksul on kolhoositurgudel ehitatud 2268 paviljoni, ligi 12 000 kioskit, üle 700 kilomeetri müügilaudu, ladusid, külmutushooneid ja jäähoidlaid.

Turuhooned on ehitatud rea suurte linnade kolhoositurgudel. Rohkesti on meil nüüd heakorrastatud turgusid. Kuid siiski ei saa kolhoositurgude seisukorda ikka veel tunnistada mõnevõrragi rahuldavaks.

Pooltel linnaturgudel ei ole ladusid ja külmutushooneid kolhooside ja kolhoosnikute poolt müügile toodavate kaupade säilitamiseks. Ligi 1500 turul linnades ei ole liha-kontrolli- ja piimakontrollijaamu. Linnaturgudel on sillutatud ja asfalteeritud kõigest 36,2 protsenti turgude all olevast pindalast.

Toome näitena kas või Gomeli linna keskturu. Oblastikeskuses, kus on palju tööstusettevõtteid, on turg äärmiselt

laokile jäetud: turuväljak on sillutamata; paljud kolhoosnikud müüvad müügilaudade mittepiisava arvu tõttu otse maa peal; ei puudu mitte ainult külmutushoone, vaid isegi lihtne jäähoidla; peab olema 200 kaalu, kuid olemas on kõigest 30.

Võib tuua palju näiteid linnaturgude halvast tööst, paljud maaturud aga on veelgi rohkem laokile jäetud.

Missugused ülesanded tuleb nüüd kolhoosikaubanduse alal lahendada, et seda tõsiselt edasi viia?

Kolhoositurgude ja kohalike kaubandusosakondade töötajad peavad tarvitusele võtma edasilükkamatud abinõud selleks, et luua kolhoosidele ja kolhoosnikutele soodsad tingimused põllumajandussaaduste ülejääkide müümiseks turgudel.

Igas rajoonis, oblastis, krais ja vabariigis tuleb välja töötada ja 1954. aastal ellu viia abinõud kolhoositurgude kordategemiseks; lähema kahe-kolme aasta jooksul tuleb lõpule viia kõigi linnaturgude sillutamine või asfalteerimine.

Turgudel ja turuümbruse tänavatel tuleb arendada kolhooside ja kolhoosnikute nõudmiste rahuldamiseks vajalikus sortimendis tööstuskaupade ning esmajärjekorras tootmises vajalike kaupade ja majapidamistarvete müüki.

Ei tohi unustada põhjalikku erinevust hindade kujunemises ühelt poolt riiklikus ja kooperatiivkaubanduses ning teiselt poolt kolhoositurul.

Kui riiklikus kaubanduses ja kooperatsioonis kinnitab hindu valitsus ning nad on kohustuslikud kaubandusorganisatsioonidele ja kui siin kindlaksmääratud hindadel on administratiivne jõud, siis on see hoopis teisiti kolhoositurul. Kolhoositurul kujunevad hinnad nõudmise ja pakkumise mõjul, nad muutuvad sageli kõikumiste tõttu nõudmise ja pakkumise vahekorras.

Kuid kaupade nõudmise ja pakkumise vahekord kolhoositurul ning turuhinnad olenevad riikliku ja kooperatiivkaubanduse seisukorrast, riiklike jaehindade tasemest.

Kolhoositurul esineb teatavais piirides turustiihia. Riigi poolt avaldatava reguleeriva majandusliku mõju nõrgenemisel võivad ühtedel või teistel turgudel tõusta kolhoosihinnad.

Me avaldame ja peame avaldama majanduslikku mõju hindadele kolhoositurul, kuid hoopiski mitte administratiivset mõju. Majanduslikku hooba on mõnevõrra keerulisem kasutada kui administratiivset hooba, kuid ta garanteerib

meile täielikult hindade normaalse taseme kolhoositurul, kui riik kasutab majanduslikku hooba õigesti ja painduvalt, arvesse võttes olukorda kolhoositurul.

See majanduslik hoob seisab selles, et riiklik ja kooperasiivkaubandus müüks linnades ja rajoonides, kus asuvad kolhoositurud, niisugusel hulgal vastavaid kaupu, mis on vajalik kolhoositurul nõudmise ja pakkumise vahekorra tasakaalustamiseks, et nõudmine ei ületaks pakkumist sellisel määral, et hinnad saaksid tõusta kõrgemale riiklikest hindadest, vaid, vastupidi, püsiksid riiklike hindade tasemel või sellest mõnevõrra madalamal.

Majanduslikku mõju hindade tasemele kolhoositurul peavad kaubanduse ja kooperatsiooni kohalikud organid avaldama ka kolhoosidele ja kolhoosnikutele kaasaaitamise teel selleks, et nad tooksid kolhoositurule rohkem põllumajandussaadusi, samuti kooperatsiooni kaudu komisjonikaubanduse arendamise arvel, mis kokku peab kindlustama turul kaupade müügi niisuguse kasvu, mis vastaks olemasolevale nõudmisele kaupade järele.

Tarbijate kooperatsiooni töötajad on kohustatud organiseerima pideva põllumajandussaaduste komisjonimüügile võtmise kolhoosidelt ja kolhoosnikutelt.

On teada, et perioodil, mil kolhoosnikud tegelevad põllutöödega, väheneb saaduste vedu turgudele. Kui rööbiti kolhooside toodangu müümisega kolhoosnikute eneste poolt organiseerida kolhooside toodangu komisjonimüük kolhooside ja kolhoosnikute ülesandel kooperatsiooni poolt, siis ei esineks niisugust turgudele veetavate saaduste hulga vähenemist kibedal tööajal.

Samal ajal võiks kooperatsioon kolhoosnikutele kindlustada samasuguse tasu, millist nad saavad turul, vähendada kolhoosnikute transpordikulusid ja vabastada tööjõu põllutööde perioodil.

On tarvis, et kooperatsioon kolhoosnikutele selle kaubandusvormi kasulikkust tegelikult tõestaks.

Edasi on kohalike täitevkomiteede, varumisorganisatsioonide ja masina-traktorijaamade töötajad, kaubandus- ja kolhoositurgude töötajad kohustatud organiseerima kolhoosidele ja kolhoosnikutele igakülgset abi põllumajandussaaduste vedamises kolhoositurgudele.

Selleks otstarbeks tuleb kasutada masina-traktorijaamade, varumisorganisatsioonide, tarbijate kooperatsiooni, Autotranspordi ja Maanteede Ministeriumi kohalike orga-

nisatsioonide transporti, mis on vaba tööst. Esmajärjekorras tuleb ära kasutada autotranspordi tühisõidud.

Palju transpordivahendeid käib linnas kaupade järel. Mispärast, küsitakse, ei saa nende autodega organiseeritud korras linna tuua turulesõitvaid kolhoosnikuid?

Neis tingimustes lakkab niinimetatud «hääletamine» teedel olemast kolhoosnikule üheks mooduseks leida võimalust linna turule sõitmiseks. Asi seisab nüüd kohalike töötajate initsiatiivis, et seda abi õigesti organiseerida.

Valitsus kohustas vastavaid ministeeriume ja keskasutusi osutama kolhoosidele ja kolhoosnikutele kõigi transpordiliikidega abi põllumajandussaaduste ülejääkide transportimises müügiks kolhoositurgudel.

Ühtlasi tuleb kindlustada, et nõutaks õigesti sisse uut, 1953. aasta 1. oktoobrist 30 protsendi võrra alandatud ühekordset turumaksu ja uusi, 65 protsendi võrra vähenatud tasumäärasid turgude poolt osutatavate teenuste eest, mis peab kaasa aitama kolhoosikaubanduse arendamisele.

*

Seltsimehed! Meie üleliiduline kaubandustöötajate nõupidamine, mis kutsuti kokku valitsuse otsusel, töötab murrangumomendil kaubanduse arendamises.

NSV Liidu Ministrite Nõukogu ja Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei Keskkomitee poolt vastu võetud määrused toidukaupade tootmise laiendamise kohta ning laiatarbe-tööstuskaupade tootmise laiendamise ja nende kvaliteedi parandamise kohta, samuti määrus nõukogude kaubanduse edasiarendamise abinõude kohta kujutavad endast meie maa rahvatarbekaupadega varustamise järsu tõusu hiigelprogrammi, nõukogude kaubanduse õitsengu programmi.

Lubage loota, et nõukogude kaubanduse töötajate armee, olles innustatud neist meile ajaloolise tähtsusega otsustest, leiab eneses nii palju jõudu, energiat ja oskust, et tuginedes kohalike nõukogude ja parteiorganisatsioonide abile ja toetusele, auga ja vääriliselt toime tulla nõukogude kaubanduse igakülgse arendamise ja tema õitsenguleviimise õilsa ülesande täitmisega.

LÖPPSÕNA ÜLELIIDULISEL KAUBANDUSTÖÖTAJATE NÕUPIDAMISEL

20. oktoobril 1953

Seltsimehed, meie nõupidamisel võttis sõna 47 kõnelejat. Peale selle töötasid kaks päeva viis seksiooni kaubanduse üksikute harude alal, kus paljud seltsimehed võtsid samuti sõna tähtsates küsimustes, kuid mõned ei jõudnud siiski sõna võtta.

Nõupidamise presiidiumi on tulnud sedeleid, milles tehakse ettepanek, et need, kes ei jõudnud sõna võtta, paneksid kirja oma ettepanekud, ning et ministeerium arutaks läbi ja võtaks arvesse kõik väärtusliku, mida saab realiseerida.

See on õige, ja mulle näib, et sellega tuleb nõustuda. Meie kindlustame kõigi nende ettepanekute täieliku ja tähelepaneliku läbiarutamise, millised meile esitavad seltsimehed, kes ei jõudnud siin sõna võtta.

Peale selle on presiidiumi tulnud suurel hulgal teisi sedeleid. Ühtedes sedelites esitatakse küsimusi, teistes antakse nõu, kuidas lahendada üks või teine küsimus. Kõik need nõuanded võtame arvesse.

Pean ütleva, et ehkki sõna võttis palju seltsimehi, kõnelejad üksteist peaaegu ei korranud, ja et neid kuulati väga tähelepanelikult, sest nagu näha on kogunenud palju lahendamata küsimusi ja kaubandustöötajatel on praegu suur tung asja parandamiseks.

Nõupidamine osutus väga kasulikuks ja väärtuslikuks ning kõik, mis siin öeldi kasulikuks, kasutatakse täiel määral ära nõukogude kaubanduse parandamiseks.

Valitsus annab kaubandusele kõige suuremat toetust, sest kaubandus, eriti praegu, on üks tähtsamaid majandusliku töö alasid.

Palju küsimusi on valitsus läbi arutanud ja lahendanud. Peab ütleva, et terve rea küsimusi on viimasel ajal lahendanud ka Kaubandusministeerium.

Kuid ometi, kuulates läbirääkimisi, me näeme, et palju on veel jäänud käsitlemata ja et lahendatud küsimustes ei ole mõningaid detaile arvesse võetud.

Meie nõupidamine on kasulik mitte ainult sellepärast, et see loob avaliku arvamuse valitsuse poolt meie ette seatud ülesannete ümber, vaid ka sellepärast, et see on meid rikastanud praktiliste kogemustega, milliseid on igaüks suutnud sellele nõupidamisele kaasa tuua ja ette kanda.

Ministeerium eraldas nõupidamise ajal neli komisjoni, eesotsas valitsuste ülematega, kes kõigi sissetulnud sedelite ja kõnelejate kõigi sõnavõttude alusel koostavad ettepanekuid. Sealjuures on küsimusi mitmesuguseid: üks osa puudutab vastavat oblastit, rajooni, teatavat kaupa; nende alal võetakse tarvitusele operatiivsed abinõud. Teised on tähtsamad, fundamentaalsed, nõuavad viimistlemist. Need arutatakse läbi kolleegiumil.

Arvan, et teie ei nõua, et ma iga sõnavõtu või sedeli kohta annaksin seletust või avaldaksin oma arvamust, sest esiteks oleks see uus ettekanne ja teiseks ei ole mul võimalik vastata kõigile küsimustele korrapealt. On vaja ette valmistada, mõelda, nõu pidada.

Mõned käesoleval nõupidamisel esitatud küsimused on ühel või teisel määral lahendatud. Muuseas, lõunavaheaja küsimusest. Smolenski väljakul asuva «Gastronomi» kaupluse müüja sm. Harkova palus oma sõnavõttus teha parandus lõunatunni ajas. Nõupidamise ajal moodustati komisjon müüjate ja kaupluste juhatajate osavõtul. Pidades ettepaneku õigeks, otsustati suurtes kauplustes lubada ühist lõunatundi, kuid mitte üheaegselt kõigis kauplustes, vaid nii, et ühes kaupluses korraldataks lõuna kella ühest kaheni ja teises kella kahest kolmeni, arvesse võttes tarbijate huve ja kaupluste territoriaalset paigutust.

Peatun mõnedel teistel küsimustel, mida puudutasid nõupidamisest osavõtjad.

Sõnavõtnud seltsimehed rääkisid kaubandustöötajate töötasust. Peab ütleva, et kaubandustöötajate mõnede kategooriate töötasusüsteem pole õige ja nõuab muutmist.

Kaubandusministeerium valmistas selle küsimuse ette ja esitas valitsusele. Valitsus arutas need ettepanekud läbi ja kiitis nad heaks. Selles määruses on kaubandustöötajate

töötasu küsimused hästi lahendatud. Teiste abinõude hulgas on ette nähtud töötasu otsene tõstmine 25—30 protsendi võrra kaubandustöötajate neile kategooriatele, kelle töötasu on maha jäänud.

Vastu on võetud veel üks tähtis otsus: lisatasusüsteemi sisseseadmine väljateenitud aastate eest kaubandustöötajate tähtsamatele kategooriatele.

Eesrindlikele, eeskujulikele kokkadele makstakse töötasule juurde kuni 30 protsenti meisterkoka nimetuse eest, mille seab sisse NSV Liidu Kaubandusministeerium. Kokk on omamoodi insener ühiskondliku toitlustamise alal. On tarvis, et kõik kokad joonduksid oma töös parimate kokkade järgi, kellel omakorda tuleb veelgi rohkem täiustada oma meisterlikkust.

Kõik nimetatud abinõud parandavad tõsiselt kaubandustöötajate materiaalsel kindlustatust, milles avaldub uuesti partei ja valitsuse hoolitsus kaubanduse arendamise eest.

*

Kaubanduse ülesanded on nüüd teile kõigile selged. Partei Keskkomitee ja Nõukogude valitsuse otsustega on seatud konkreetseid ülesanded kaubandustöötajate ette, lähedes määratu suurtest ülesannetest, mis seisavad kogu meie maa ees ja on suunatud sellele, et rahvahulkade elu tõuseks enneolematult kõrgele tasemele, et meie rahvas tunneks igal sammul seda vilja, mida on kandnud meie edasiliikumine kommunismile. Kuid meie, kaubandustöötajad, toimetame rahvale kätte meie riigis ammutatud ja toodetud materiaalseid varasid, ja meist oleneb see, mida ja kuidas rahva kätte toimetada. Meist oleneb tarbeesemete järjest kasvava hulga tarbijani kiire liikumise organiseerimine. Kaubandustöötajad kas rikuvad asja ära, seda aga rahvas ei luba, või meie, kaubandustöötajad, saavutame selle, et organiseerime tõelise nõukogude sotsialistliku kaubanduse, mis tervenisti teenib rahva huve, kaubanduse, mis hoolitseb tarbijate eest, paljude miljonite Nõukogude kodanike eest. Enneolematult kõrgetena on need ülesanded nüüd meie ette seatud, ja meie oleme kohustatud need täitma.

Nõupidamine näitas, et kaubandustöötajad on täiesti küpsed uutest ülesannetest aru saamiseks. Ta näitas peale selle, et kaubandustöötajatel on küllalt tahtmist ja jõudu,

oskust ja energiat selleks, et omaks võtta kaubanduse alal seatud ülesanded ja neid edukalt täita põhjaliku edu saavutamiseks nõukogude kaubanduse arendamise alal.

Seltsimees Bulganin ütles ühes repliigis nõupidamisest osavõtjate esinemise puhul täiesti õigesti, et kaubandustöötajate peamiseks käsuks on hoolitsus tarbija eest. Meie, kaubandustöötajad, peame seda käsku täitma ja hoolitsema nõukogude tarbija eest nagu kord ja kohus.

Seltsimehed, meie nõupidamine kutsuti kokku ja töötab nõukogude kaubanduse arengus pööret tekitaval ajal, pööret tekitaval sellepärast, et valitsus otsustas järsult suurendada rahvatarbekaupade tootmist ja sellega anda rahvale kaubanduskanalite kaudu enneolematult suurel hulgal väärtuslikke kaupu, samuti sellepärast, et valitsus otsustas anda kaubandusele niisugust — organisatsioonilist, materiaalist ja õiguslikku — toetust, millist kaubandusel varem sellises ulatuses ei ole olnud, ja kindlustas võimaluse seada jalule eeskujulik nõukogude kaubandus.

Sellepärast lubage teilt, kaubanduse eesrindlikelt inimestelt, saada õigus teatada ja ette kanda meie valitsusele ja meie partei Keskkomiteele, et kogu kaubandustöötajate armee on täis energiat, tahet ja soovi anda kogu oma jõud, kõik oma võimed nõukogude kaubanduse parandamiseks, meie rahva heaolu tõstmiseks, Nõukogude riigi teenimiseks. Ja olgu meie partei Keskkomitee, Nõukogude valitsus ning kogu nõukogude rahvas meis kindlad; meie täidame oma kohust au ja väarikusega.

---

95 kop.

A-19867

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00377702 8